

**GENÇ SPORCULARDA
TAKIM SARGINLIĞI VE
KOLEKTİF YETERLİK
İNANÇLARININ İNCELENMESİ**

Umut Sezer

Yüksek Lisans Tezi

**GENÇ SPORCULARDA TAKIM
SARGINLIĞI VE KOLEKTİF YETERLİK
İNANÇLARININ İNCELENMESİ**

Umut Sezer

Yüksek Lisans Tezi

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı

Eskişehir, Mayıs 2016

Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Serdar KOCAEKŞİ

Jüri ve Enstitü Onayı

Umut Sezer'in "Genç Sporcularda Takım Sarginlığı ve Kolektif Yeterlik İnançlarının İncelenmesi" başlıklı, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı'ndaki Yüksek Lisans Tezi, 31.05.2016 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca değerlendirilerek kabul edilmiştir.

E-mail Adresi	Adı-Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı)	Yrd. Doç. Dr. Serdar KOCAEKŞİ Anadolu Üniversitesi	
Üye	Yrd. Doç. Dr. Hakan KATIRCI Anadolu Üniversitesi	
Üye	Yrd. Doç. Dr. Ziya KORUÇ Hacettepe Üniversitesi	

Anadolu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 21.06.2016 tarih ve24..... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Dilek AK
Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ÖZGEÇMİŞ

Bireysel Bilgiler

Adı ve soyadı : Umut SEZER
Doğum tarihi ve yeri : 16/061986, TUNCELİ
Uyruğu : T.C
Medeni durumu : Bekâr
İletişim adresleri : Yenibağlar mah. Kartal Tepesi sok. 20/4
Tepebaşı/ESKİŞEHİR

İletişim Telefonları : 05394933546
E-mail Adresi : umutsezer@anadolu.edu.tr

Eğitim Durumu

İlköğretim : Cumhuriyet İlköğretim Okulu
Ortaöğretim : Tunceli Atatürk Lisesi (YDA)
Üniversite : Anadolu Üniversitesi B.E.S.Y.O.
Yabancı dil : İngilizce

Mesleki Deneyim

2014-2015 : Araştırma Görevlisi
2015-2016 : Araştırma Görevlisi

Yayınlar

Ulusal Hakemli Dergilerde Yayınlanan Makaleler

- 1) Sezer, U., Ektirici, A., Özbal A.F. ve Atlı, K. (2015). Evaluation of the Sportsmanship Behaviors of Secondary School Students in terms of Different Variables, Uluslararası Spor Bilimleri Dergisi, 1 (1): 42-51, 19/11/2015

ÖNSÖZ

Bu araştırma kapsamında genç sporcularda takım sargınlığı ve kolektif yeterlik inançlarının incelenmesi amaçlanmaktadır. Genç sporcularda takım sargınlığını değerlendirmek üzere geliştirilen Genç Spor Çevre Envanteri, bu bağlamda Türkçe alanyazına kazandırılması hedeflenen, psikometrik açıdan anlamlı ve kabul edilebilir düzeyde güvenilirliğe sahip bir ölçme aracıdır. Bu çalışma neticesinde, takım sargınlığının genç sporcu gruplarında da güvenilir ve geçerli bir ölçme aracı üzerinden değerlendirilebileceği düşünülmektedir.

Tez çalışması süresince katkılarını sunan ve desteklerini esirgemeyen değerli büyüklerime ve arkadaşlarıma teşekkürlerimi iletmek isterim. Araştırmanın ortaya çıkmasında, yürütülmesinde ve başarılı bir şekilde sonlandırılmasında değerli görüşleri ve yönlendirmeleriyle büyük pay sahibi danışmanım **Yrd. Doç. Dr. Serdar KOCAEKŞİ**'ye, örneklem grubuna ulaşmak üzere sık sık kapılarını çaldığım değerli hocalarım **Öğr. Gör. Evrensel HEPER**'e, **Öğr. Gör. Sabri KÖSE**'ye, **Öğr. Gör. Cemal POLAT**'a ve **Evren Tarcan**'a, yardımları ve destekleriyle bu süreci en kaygısız şekilde atlatmamı sağlayan arkadaşlarım **Arş. Gör. Arıkan EKTİRİCİ**'ye, **Arş. Gör. Dr. Ayşe Feray ÖZBAL**'a ve **Arş. Gör. Hüseyin Çevik**'e, uzman görüşü noktasında önerileri ve yönlendirmeleriyle desteklerini esirgemeyen saygıdeğer hocalarım **Prof. Dr. F. Hülya AŞÇI**'ya, **Doç. Dr. Perican Bayar KORUÇ**'a ve **Yrd. Doç. Dr. Ziya KORUÇ**'a, ve araştırmaya katılan tüm sporculara yürekten teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak, varlıklarını her daim yanımda hissettiğim ve fedakârlıklarıyla hayatımı güzelleştiren **canım aileme**, can dostum ve yoldaşım **Elif Çağla GÜLER**'e sonsuz sevgiler ve teşekkürler...

Saygılarımla,
Umut SEZER

GENÇ SPORCULARDA TAKIM SARGINLIĞI VE KOLEKTİF YETERLİK İNANÇLARININ İNCELENMESİ

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, genç sporcularda takım sargınlığı ve kolektif yeterlik inançlarının incelenmesidir. Araştırmaya takım sporları (basketbol, voleybol ve futbol) altyapı liglerinde mücadele eden 180 erkek (yaş: 15.41±1.15) ve 70 kadın (yaş: 14.70±1.09) sporcu olmak üzere toplam 250 sporcu (yaş: 15.10±1.16) katılmıştır. Sporcuların kolektif yeterlik inançlarını değerlendirmek üzere Kolektif Yeterlik Ölçeği kullanılırken, takım sargınlığı algıları için ise Genç Spor Çevre Envanteri kullanılmıştır. Envanter, iki boyutta yer alan 16 madde ve geçersiz yanıtları tespit etmek amacıyla yer verilmiş 2 olumsuz madde olmak üzere toplam 18 maddeden oluşmaktadır. Genç Spor Çevre Envanteri araştırmacı tarafından Türkçe'ye uyarlanarak geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılmıştır. Genç Spor Çevre Envanterinin iç tutarlığına ilişkin Cronbach Alpha güvenirlik katsayıları, envanterin tümü için .89 olarak, görev ve sosyal sargınlık boyutları için .87 olarak; Kolektif Yeterlik Ölçeğinin iç tutarlığına ilişkin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı ise .72 olarak hesaplanmıştır. Araştırma verilerinin analizinde tanımlayıcı istatistikler, doğrulayıcı faktör analizi, madde toplam korelasyonu analizi, T-testi, tek faktörlü MANOVA, tek yönlü ANOVA ve korelasyon analizlerinden yararlanılmıştır. Sonuçlar değerlendirildiğinde, takım sargınlığının görev ve sosyal boyutlarında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olduğu ($p < .05$), ancak kolektif yeterlik inançlarının farklılaşmadığı gözlemlenmiş ($p > .05$), sporcuların takımda bulunma sürelerine göre takım sargınlığı ve kolektif yeterlik inançlarının farklılaşmadığı görülmüştür ($p > .05$). Son olarak, araştırmaya katılan sporcuların takım sargınlığı ve kolektif yeterlik inançları arasında negatif bir ilişkinin varlığı tespit edilmiştir. Buna göre, genç sporcularda yüksek düzeyde takım sargınlığı algısı, sporcuların kolektif yeterlik inançlarının zayıflamasına neden olabilmektedir. Bu bağlamda takım sargınlığı ve kolektif yeterlik arasındaki negatif ilişkiyi etkilediği düşünülen faktörler tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Takım sargınlığı, Kolektif yeterlik, Genç sporcular

EXAMINATION OF YOUTH ATHLETES' TEAM COHESION AND COLLECTIVE EFFICACY BELIEFS

ABSTRACT

The purpose of this research was to examine team cohesion and collective efficacy beliefs in a sample of youth athletes. Participants were 180 male (age: 15.41 ± 1.15) and 70 female (age: 14.70 ± 1.09), 250 athletes in total (age: 15.10 ± 1.16) who involved youth academies for team sports (basketball, volleyball and soccer). Collective Efficacy Scale and Youth Sport Environment Questionnaire was used to assess athletes' collective efficacy beliefs and perceptions of team cohesiveness. The Youth Sport Environment Questionnaire consists of 18 items in two factors that are scored on a 9-point Likert scale, 2 of which were negatively worded in order to detect invalidating response sets. The Turkish adaptation of the Youth Sport Environment Questionnaire was carried out, validity and reliability studies conducted by the researcher. Internal consistency scores (Cronbach Coefficient Alpha) were computed as .72 for the Collective Efficacy Scale, .89 for the Youth Sport Environment Questionnaire, .87 for both social cohesion and task cohesion subscales, respectively. Descriptive statistics, confirmatory factor analysis, item-total correlation analysis, T-test, one way MANOVA, one way ANOVA and correlation analysis were used to analyze the research data. As for the results of the study, there were significant differences on both task and social subscales of team cohesion in terms of the gender of participants ($p < .05$), but no differences were found on collective efficacy beliefs. It was also observed that team cohesion and collective efficacy beliefs do not differ in terms of the team tenure ($p > .05$). Finally, there were negative and significant correlations between the factors of team cohesion and collective efficacy beliefs. According to this finding, a higher level of team cohesion weakens collective efficacy beliefs. Discussion focused on several factors that might affect the negative relationship between team cohesion and collective efficacy in youth sport.

Key Words: Team cohesion, Collective efficacy, Youth athletes

İÇİNDEKİLER	SAYFA
ÖZGEÇMİŞ	i
ÖNSÖZ	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	v
ÇİZELGELER DİZİNİ	vii
ŞEKİLLER DİZİNİ	viii
SİMGE ve KISALTMALAR DİZİNİ	ix
GİRİŞ ve AMAÇ	1
Araştırmanın Amacı	2
Problem	2
Denenceler	3
Araştırmanın Önemi	3
Araştırmanın Varsayımları	4
Araştırmanın Sınırlılıkları	4
KAYNAK BİLGİSİ	5
Grup Sargınlığı	5
Grup Sargınlığının Kavramsal Modeli	6
<i>Çevresel Faktörler</i>	7
<i>Bireysel Faktörler</i>	8
<i>Liderlik Faktörleri</i>	9
<i>Takım Faktörleri</i>	9
Takım Sargınlığı ve Takım Başarısı Arasındaki İlişki	10
Sargınlığın Ölçümü	11
<i>Sosyogramlar</i>	11
<i>Envanterler</i>	11
Genç Sporcu Gruplarında Sargınlığın Ölçümü	13
Kolektif Yeterlik	15
<i>Kolektif Yeterliğin Kaynakları</i>	16
<i>Kolektif Yeterliğin Sonuçları</i>	19

Kolektif Yeterliğin Ölçümü	21
Kolektif Yeterliğin Spor Ortamındaki Ölçümü	22
Takım Sargınlığı ve Kolektif Yeterlik İlişkisi	22
YÖNTEM	24
Araştırmanın Modeli	24
Evren ve Örneklem	24
Veri Toplama Araçları	25
<i>Kolektif Yeterlik Ölçeği</i>	25
<i>Genç Spor Çevre Envanteri</i>	25
Genç Spor Çevre Envanterinin Türk Kültürüne Uyarlanması Süreci	26
Çeviri Aşaması	27
Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları	28
<i>Doğrulayıcı Faktör Analizi</i>	28
<i>Güvenirlik</i>	30
Verilerin Toplanması	32
Verilerin Analizi	32
BULGULAR	33
TARTIŞMA ve SONUÇ	37
ÖNERİLER	42
KAYNAKLAR	43
EKLER	50

ÇİZELGELER DİZİNİ

ÇİZELGE NO ve ADI	SAYFA	
Çizelge 1	Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler	25
Çizelge 2	Genç Spor Çevre Envanteri'nin Dilsel Eşdeğerlik Uygulamasına İlişkin Katılımcı Bilgileri	25
Çizelge 3	GSÇE'nin Orijinal İngilizce Formunun Boyutlarına Ait Güvenilirlik Değerleri ve Korelasyon Katsayısı	26
Çizelge 4	GSÇE'nin Orijinal İngilizce Formuna Ait Faktör Analizi Sonuçları	26
Çizelge 5	GSÇE'nin Orijinal İngilizce Formuna İlişkin Uyum İyiliği Göstergeleri	28
Çizelge 6	Modifikasyon Öncesi Doğrulayıcı Faktör Analizine İlişkin Uyum İyiliği Göstergeleri	28
Çizelge 7	Doğrulayıcı Faktör Analizine İlişkin Uyum İyiliği Göstergeleri	29
Çizelge 8	Madde Analizi Sonuçları	31
Çizelge 9	GSÇE'nin Geneline ve Alt Boyutlarına Ait Güvenilirlik Değerleri	31
Çizelge 10	GSÇE'nin Dilsel Eşdeğerliğine İlişkin Korelasyon Analizi Bulguları	33
Çizelge 11	Verilerin Dağılımına İlişkin Bulgular	34
Çizelge 12	GSÇE'de Yer Alan Alt Boyutların Cinsiyet Değişkenine Göre MANOVA Karşılaştırma Tablosu	34
Çizelge 13	GSÇE'de Yer Alan Alt Boyutların Takımda Bulunma Süresi Değişkenine Göre ANOVA Karşılaştırma Tablosu	35
Çizelge 14	Kolektif Yeterlik Ölçeğinden Alınan Puanların Cinsiyet Değişkenine Göre T-testi Karşılaştırma Tablosu	35
Çizelge 15	Kolektif Yeterlik Ölçeğinden Alınan Puanların Takımda Bulunma Süresi Değişkenine Göre ANOVA Karşılaştırma Tablosu	36
Çizelge 16	Katılımcıların Takım Sargınlığı ve Kolektif Yeterlik İnançlarına İlişkin Korelasyon Analizi Sonuçları	36

ŒEKİLLER DİZİNİ

ŒEKİL NO ve ADI	SAYFA
Œekil 1 Spor Takımlarının Sargınlığına Etki Eden Faktörler	7
Œekil 2 Grup Çevre Envanterinde Yer Alan Sargınlığın Çok Boyutlu Modeli	13
Œekil 3 Kolektif Yeterliğin Spor Takımları Bağlamında Ortaya Çıkan Öncül ve Sonuçları	16
Œekil 4 İki Faktörlü DFA Modeli	30

SİMGE ve KISALTMALAR DİZİNİ

AGFI	: Düzeltilmiş Uyum İyiliği İndeksi
CFI	: Karşılaştırmalı Uyum İndeksi
DFA	: Doğrulayıcı Faktör Analizi
ES	: Etki Büyüklüğü
GB-G	: Grup Birleşimi – Görev Boyutu
GB-S	: Grup Birleşimi – Sosyal Boyutu
GFI	: Uyum İyiliği İndeksi
GKÇ-G	: Grup Üyelerinin Gruba Kattığı Çekicilik – Görev Boyutu
GKÇ-S	: Grup Üyelerinin Gruba Kattığı Çekicilik – Sosyal Boyutu
GSÇE	: Genç Spor Çevre Envanteri
NNFI	: Normlaştırılmamış Uyum İndeksi
KMO	: Kaiser-Meyer-Olkin Katsayısı
RMR	: Ortalama Hataların Karekökü
RMSEA	: Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü
TLI	: Tucker-Lewis İndeksi

GİRİŞ ve AMAC

Grup sargınlığı kavramı 1940 ve 1950’li yıllarda grup süreçleri ile ilgili deneysel, sosyal ve psikolojik çalışmalardan doğmuştur (Hogg; Akt: Kocaekşi, 2005). Bütünlük (sargınlık) kavramı ilk kez Moreno ve Jennings (Mudrack; Akt: Kocaekşi, 2005) tarafından “bireylerin üyesi oldukları grupların içinde kalmalarını sağlayan güçler” olarak tanımlanmıştır. Sargınlık üzerine yapılan ilk araştırmalarda (Ziller, 1958; Enoch ve McLemore, 1967; Landers ve Lüschen, 1974), sargınlığı tek boyutlu bir yapı olarak ifade eden bu tanım kullanılırken; farklı çalışmalar ile birlikte sargınlığın tek boyutlu bir yapıdan ziyade çok boyutlu bir yapıda olduğu belirlenmiştir (Salas ve ark., 2015; Carron ve Chelladurai; Akt: Carron ve ark., 2007). Carron (1982) sargınlık kavramına çok boyutlu bir bakış açısı ile yaklaşarak “bir grubun hedefleri ve amaçlarına ulaşmasını sağlamak üzere üye bireylerin birbirine kenetlenme ve bir arada kalma eğilimini yansıtan dinamik bir süreç” olarak tanımlarken, Campbell ve Martens (2009) ise sargınlığı, “Gruptaki bireylerin bir arada kalmalarını ve hep birlikte çalışmayı istemelerini dürttüleyen ortak bağ/çekim” olarak ifade etmişlerdir.

Carron ve arkadaşlarının sargınlığı tanımlama ve ölçme amacıyla geliştirmiş oldukları kavramsal modelde, sargınlık hem birey hem de grup düzeyinde incelenmiştir. Birey-grup ayrımı söz konusu olduğunda sargınlığın grubun çekiciliği (attraction to the group) ve grubun bütünleşmesi (group integration) olmak üzere iki boyutu olduğu ve bu iki boyuta ilişkin algıların gruba bağlanma ve gruptan uzaklaşma süreçlerine etki ettiğinden söz edilmektedir (Carron; Akt: Öcel, 2002).

Sargınlık, bireye iş tatmini ve psikolojik iyi oluş hali sağlamakla birlikte içerisinde bulunduğu grubun da performansını olumlu yönde etkilediğinden ötürü önemli bir grup dinamiği değişkeni olarak görülmektedir (Carless, 2000). Mullen ve Copper (1994)’a göre sargınlık ve performans ilişkisi en kuvvetli şekilde spor takımlarında gözlemlenirken; Carron ve ark. (2002) yapmış oldukları meta-analiz çalışmasında sargınlık ve takım performansı ilişkisi ilgili 46 araştırmayı incelemiş ve orta - yüksek düzeyde pozitif bir ilişkinin varlığını saptamışlardır.

Takım başarısı için anahtar değişkenlerden biri olarak görülen sargınlığın ölçülebilmesi amacıyla Carron ve arkadaşları (1985) tarafından Grup Sargınlığı Ölçeği (Group Environment Questionnaire) geliştirilmiş ve Türkçeye uyarlaması Öcel (2002) tarafından yapılmıştır. Fakat bazı araştırmacılar, faktör yapısından kaynaklı olarak Grup Sargınlığı Ölçeği’nin geçerliğini sorgulamışlardır (Schutz ve ark., 1994; Sullivan ve ark., 2002). Bu bağlamda Grup Sargınlığı Ölçeği’nde yer alan maddelerin geliştirilmiş olduğu hedef evren haricindeki diğer grup ve/veya kültürler üstünde genelleştirilebilir olup olmadığı endişesi ortaya çıkmıştır (Eys ve ark., 2009a). Carron ve arkadaşları tarafından geliştirilen Grup Sargınlığı Ölçeği’nin hedef evreni yarışmacı ya da rekreatif spor takımlarında yarışan 18-30 yaş aralığındaki kadın ve erkek sporculardan oluşmaktadır. Ergen bireylerden oluşan sporcu gruplarda (13-17 yaş aralığı) bu endişeyi ortadan kaldırmak amacıyla Eys ve ark. (2009a) tarafından geliştirilen Genç Spor Çevre Envanteri (*Youth Sport Environment Questionnaire*), iki boyutta toplam 16 madde ve hataları verileri tespit etmek amacıyla yer verilen 2 olumsuz maddeden oluşmaktadır.

Ölçeğin görev boyutuna ait cronbach alfa güvenilirlik katsayısı (α) = .89, sosyal boyuta ait cronbach alfa güvenilirlik katsayısı (α) = .94'tür.

Grup ve takım süreçleri söz konusu olduğunda ele alınması gereken bir diğer önemli kavram kolektif yeterlik inancıdır. Zira gruptaki üyelerin birbirleriyle etkileşimsel ve eşgüdümlü dinamiklerinden doğan bir grup özelliği olan kolektif yeterlik inancı, Bandura (1997) tarafından “*grubun, belirli becerileri gerçekleştirmek için gereken eylem planını birlikte oluşturma ve uygulama kapasitesine yönelik ortak inancı*” olarak tanımlamıştır. Kolektif yeterlik belirli bir düzeyde fikir birliği gerektiren ortak bir algıyı yansıtmaktadır. Bu bağlamda kolektif yeterlik, her ne kadar grup düzeyinde bir yapı olsa da, gruptaki üyelerin grubun tamamına yönelik olarak bireysel algılarını temsil etmektedir. (Carron ve ark., 2007). Katılımcıların kolektif yeterlik inançları, Riggs ve ark. (1994) tarafından geliştirilen Kolektif Yeterlik Ölçeği (*Collective Efficacy Scale – CES*) ile değerlendirilmiştir. 5'li likert tipinde (1 = Kesinlikle Katılmıyorum, 5 = Kesinlikle Katılıyorum) derecelendirilen 7 maddeden oluşan ölçek, Türkçeye Öcel (2002) tarafından uyarlanmıştır. Ölçeğin cronbach alfa güvenilirlik katsayısı (α) = .72 olarak hesaplanmıştır.

Tüm bu bilgilerin ışığında, bu tez çalışması ile ergen sporcu gruplarına (13-17 yaş aralığı) uygulanabilecek bir takım sargınlığı ölçeğini Türkçe alanyazına kazandırmak ve genç sporcuların takım sargınlığı ile kolektif yeterlik inançlarını incelemek amaçlanmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Takım sargınlığı ve kolektif yeterlik kavramları grup süreçleri neticesinde ortaya çıkan, başarı ve performans gibi takım çıktılarında önemli düzeyde etki eden grup özellikleridir. Bireyin yaşı ve gelişim düzeyi, bireyin psikososyal bağlamda grup süreçlerinden hangi yönde ve hangi yoğunlukta etkileneceğini belirlemektedir. Dolayısıyla takım sargınlığının çeşitli yaş gruplarında nasıl algılanacağı önemli bir konudur. Alanyazında özellikle takım sargınlığına ilişkin olarak yetişkin, genç ve çocuk ayrımı gözetilen çeşitli ölçme araçlarının olduğu görülürken, yetişkinlerde gerçekleştirilen takım sargınlığı çalışmalarının diğer yaş gruplarında da doğrulanması ya da tekrar test edilerek ortaya çıkması muhtemel farklı özelliklerin ilgili yaş grubu bağlamında değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Bu tez çalışmasının öncelikli amacı, genç sporcu gruplarının takım sargınlığı ve kolektif yeterlik inançlarını incelemektir. Araştırmanın ikinci amacı, genç sporcu gruplarında takım sargınlığı düzeyini ölçmek üzere Eys ve ark. (2009a) tarafından geliştirilen Genç Spor Çevre Envanteri (*Youth Sport Environment Questionnaire*)'nin Türk kültürüne uyarlanarak geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarını yapmaktır. Genç Spor Çevre Envanteri, dokuzlu likert tipinde 18 maddeden oluşmaktadır. Envanter içerisinde görev ve sosyal sargınlık olmak üzere iki boyut ve bu boyutlara ilişkin 8'er madde yer almaktadır.

Problem

Çocukların büyümeleri ile beraber arkadaşlık anlayışlarında da değişimler yaşanacağı ve akran deneyimlerinin çeşitlenerek karmaşık bir hal alacağı öne sürülmektedir (Rubin ve ark., 2006). Bu sebeple grup düzeyinde sargınlığın gençlerde ve yetişkinlerde farklı şekillerde algılanacağı ifade edilirken, sargınlığı

ölçmek üzere geliştirilen envanterlerin farklı yaş gruplarında geçerli bir faktöriyel yapı sunmadıkları belirtilmiştir (Schutz ve ark., 1994). Bu bilgiler dikkate alınarak bir alanyazın taraması yapılmış ve genç sporcularda sargınlık düzeyinin ölçümünü sağlayacak ve faktöriyel yapı bakımından geçerli ve güvenilir olan bir ölçme aracının Türkçe alanyazındaki eksikliği görülmüştür. Genç sporcularda takım sargınlığı ve kolektif yeterlik düzeylerinin değerlendirilmek istendiği bu tez çalışmasında çözümlenmek istenen başlıca problem, genç sporcu gruplarında sargınlığı ölçebilecek işlevsellikte geçerli ve güvenilir bir ölçme aracının eksikliğini gidermektir. Takım sargınlığı ve kolektif yeterlik inançlarının genç sporcular bağlamında değerlendirileceği bu tez çalışmasının alt problemleri şunlardır:

1. Genç sporcuların takım sargınlığı algıları cinsiyete göre anlamlı bir fark göstermekte midir?
2. Genç sporcuların takım sargınlığı algıları sporcuların takımda bulunma sürelerine göre anlamlı bir fark göstermekte midir?
3. Genç sporcuların kolektif yeterlik inançları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
4. Genç sporcuların kolektif yeterlik inançları sporcuların takımda bulunma sürelerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
5. Genç sporcuların takım sargınlığı ve kolektif yeterlik inançları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Denenceler

1. Genç sporcuların takım sargınlığı algıları örneklem grubundaki sporcuların cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
2. Genç sporcuların takım sargınlığı algıları örneklem grubundaki sporcuların takımda bulunma sürelerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
3. Genç sporcuların kolektif yeterlik inançları örneklem grubundaki sporcuların cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
4. Genç sporcuların kolektif yeterlik inançları örneklem grubundaki sporcuların takımda bulunma sürelerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
5. Genç sporcuların takım sargınlığı ve kolektif yeterlik inançları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Araştırmanın Önemi

Son yıllarda sporda “takım olabilme” kavramı önemini daha da çok arttırırken, altyapı takımlarından A takımlara kadar her seviyede “takım oyuncusu”, “takımın başarısı” gibi kavramların başarı için daha önemli unsurlar olduğu vurgulanmaktadır. Sargınlık yani takım bütünlüğü ise aslında bu kavramları da içerisinde barındıran bir tür şemsiye bir kavramdır. Nitekim sporcular, kendi aralarındaki ve takımın diğer bileşenleri ile olan etkileşimleri neticesinde ortaya çıkan kolektif bir kimliği benimser ve bu kimlik ile hareket ederler. Sargınlık düzeyi yüksek takımların, kolektif kimliğini geliştirerek sadakat ve güven ortamı oluşturan ve başarıya ulaşmak üzere bu atmosferi kullanan takımlar olduğundan söz edilmektedir (Price, 2010). Bu tez çalışması kapsamında genç sporcu gruplarına uygulanacak bir sargınlık ölçme aracının Türkçe alanyazına kazandırılması, genç sporculardaki sargınlık inançlarının ölçümler aracılığıyla işlevsel bir boyuta

taşınarak gerekli noktalarda müdahale yöntemi ile sargınlık inançlarının korunmasına ve pekiştirilmesine vesile olacağı düşüncesi bu tez çalışmasının önemini vurgulamaktadır. Ayrıca, geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmış bir sargınlık ölçeğinin Türkçe alanyazında yer alması ve genç sporcu gruplarının bu bağlamda değerlendirilebilmesi, akademik anlamda takım bütünlüğü, takım sargınlığı gibi çalışma alanlarında ele alınan hedef kitlenin yetişkin eksenden genç eksene doğru bir değişim göstermesi anlamına gelmektedir. Dolayısıyla bu çalışmanın takım bütünlüğü, takım sargınlığı alanındaki sonraki çalışmalara ışık tutacağına inanılmaktadır.

Araştırmanın Varsayımları

1. Araştırma için belirlenen örneklem grubunun araştırma evrenini temsil etme gücüne sahip olduğu varsayılmaktadır.
2. Araştırmaya katılan sporcuların envanteri içtenlikle ve doğru bir biçimde cevaplamış oldukları varsayılmaktadır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırma 13-17 yaş aralığındaki ergen sporcular üzerinde uygulandığından, sonuçlar bu yaş aralığındaki sporcular ile sınırlıdır.
2. Bu tez çalışmasının örneklem grubu olarak belirlenen katılımcılar, Eskişehir'deki futbol, basketbol ve voleybol genç takımlarındaki sporcular ile sınırlıdır.

KAYNAK BİLGİSİ

Grup Sarginlığı

Grup sarginlığı kavramı, spor bilimleri alanında sıklıkla araştırma konusu olan ve spor psikologlarının yanı sıra sosyal psikoloji alanındaki uzmanların da (Gill, 1986; Bollen ve Hoyle, 1990) belirttiği üzere grup ile ilgili süreçler göz önüne alındığında en önemli grup özelliklerinden biridir. Sosyal psikolojinin yanı sıra makrososyoloji alanında da önemli bir yere sahip sarginlık kavramı, küçük gruplarda bile belirli faktörlere göre değişiklik gösterebilen çok boyutlu bir kavramdır (Gill, 2000; Bollen ve Hoyle, 1990). Sosyoloji ve psikoloji alanındaki araştırmaların odağı 1940 ve 1950’li yıllar ile birlikte küçük grup süreçlerine yönelirken, kişilerarası etkileşimin grubu nasıl etkilediği araştırılmış ve bu bağlamda yapılan çalışmalar sarginlık kavramını doğurmuştur (Hogg ve Abrams, 1988).

Sarginlık kelimesi sezgisel olarak değerlendirildiğinde yani sözlük anlamı dâhilinde düşünüldüğünde “*ayrılmamak, birliktelik, bütünlük*” gibi anlamlara gelmektedir. Fakat bu sezgisel yaklaşım kavramın içeriğini yeterli düzeyde yansıtamamaktadır. Alanyazın incelendiğinde sarginlık kavramına dair ilk tanımlamanın Moreno ve Jennings (Mudrack; Akt: Kocaekşi, 2005) tarafından “*bireylerin üyesi oldukları grupların içinde kalmalarını sağlayan güçler*” şeklinde yapıldığı görülmektedir. Sarginlık ile ilgili neredeyse bütün araştırma makalelerinde atıf yapılarak kullanılan bir diğer tanım ise Festinger, Schacter ve Back’ın (Festinger ve ark.; Akt: Kocaekşi, 2005) “*üyelerin grup içinde kalmalarını sağlayan güçlerin toplamı*” tanımlamasıdır (Gill, 2000). Tanımlamalarda geçen bu güçlerin, özellikle grubun ve grup üyelerinin çekiciliği ve iticiliği (pozitif ve negatif güçler) bağlamında oluştuğu öne sürülmektedir. Yazarlara göre, pozitif güçler, grubun üyeleri arasındaki etkileşim isteğinin yanı sıra, bireylerin gruba dâhil olma isteklerini de ifade etmektedir. Diğer yandan negatif güçler ise, kişilerin gruba dâhil olmaları neticesinde elde edecekleri faydaları belirten kontrolü ifade etmektedir (Rinnankoski, 2000; Weinberg ve Gould, 2011).

Carron, Widmeyer ve Brawley (1985), spor ve egzersiz psikolojisi alanında sarginlık üzerine yapılan en sistematik araştırmaları yürüten uzmanlar olmakla birlikte, sarginlık olgusunu kavramsal ve kuramsal bir çerçeve ortaya koyarak incelemeye çalışmışlardır. Carron (1982) sarginlık kavramını, “*amaç ve hedeflerin peşindeyken grubun bir bütün halinde ve birlikte kalma eğiliminde yansıyan, dinamik bir süreç*” olarak tanımlamış (Carron, 1982; Carron ve ark., 1998; Gill, 2000; Eys ve ark., 2015), sonrasında sarginlık kavramının tanımı içerisinde duygusal bir boyutun da olması gerektiği düşünüldüğünden tanım, “*araçsal hedeflerin ve/veya üyelerin duygusal gereksinimlerinin tatmini peşindeyken grubun bir bütün halinde ve birlikte kalma eğiliminde yansıyan, dinamik bir süreç*” olarak yeniden düzenlenmiştir (Carron ve ark., 1998; Loughhead ve Bloom, 2013). Carron ve arkadaşları ortaya koymuş oldukları bu tanım üzerinden sarginlığa yönelik şu özellikleri vurgulamak istemişlerdir.

Sarginlık çok boyutludur: Çok boyutluluk, sarginlığın görev ve sosyal boyutunu ifade etmekten, sarginlığın görünüşte benzer gruplar dâhilinde bile farklılaşan bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Görev sarginlığı, üyelerin ortak hedeflere ulaşmak için beraber çalışma düzeylerini ifade etmektedir. Bu bağlamda düşünülebilecek ortak hedefler, yarışma kazanmak ya da şampiyon olmaktır. Sosyal

sargınlık ise, genellikle kişilerarası çekicilik olarak ifade edilirken grup üyelerinin birbirlerine yönelik olarak hissettikleri beğenme ve birliktelik duygularını belirtmektedir. Örneğin, egzersiz derslerinde kişilerin fiziksel uygunluklarını ve sağlıklarını geliştirmeleri beklenir. Kişilerin sosyal sargınlık düzeylerinin yükselmesi ile birlikte egzersize katılım düzeyleri de artar (Weinberg ve Gould, 2011).

Sargınlık dinamikdir: Sargınlık yoğunluğu, formu (görev sargınlığı, sosyal sargınlık), kaynağı ve sonuçları zaman içinde grubun atlattığı süreçler ile birlikte değişebilen, durağan olmayan bir yapıdadır (Gill, 2000).

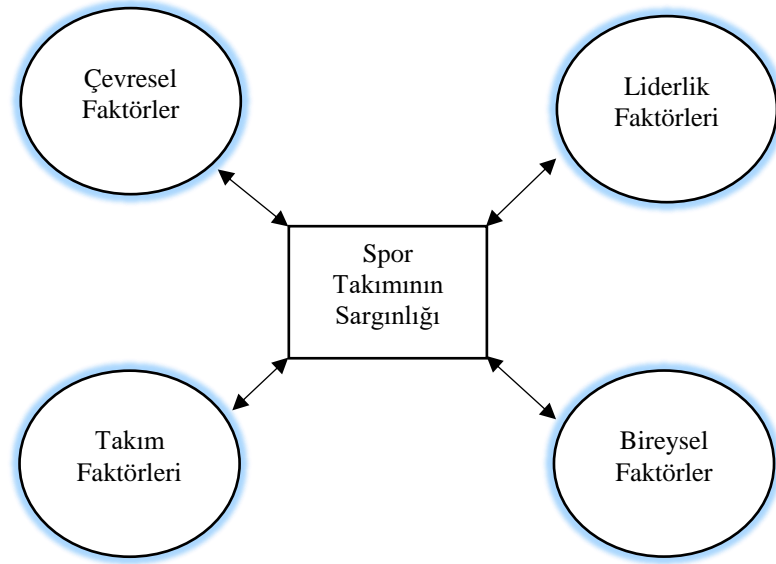
Sargınlık araçsaldır: Gruptaki üyeler yalnızca grubun diğer üyeleriyle bir arada olmak için gruba katılmazlar. Her grubun gerçekleştirmeye çalıştığı bir amacı vardır ve her üyenin kendine has bir başka amacı söz konusudur. Yalnızca sosyal amaçlar güdülenerek oluşan gruplarda bile araçsallık söz konusudur (Carron ve ark., 2007).

Sargınlık etkileşimseldir: Grup üyelerinin görev birliği ve sosyal anlamda bağlanmaları, spor takımları gibi yüksek görev yönelimli gruplarda bile sosyal sargınlığın gelişmesine neden olmaktadır. Etkileşim boyutunu kaybeden gruplarda çatışmalar ve uyumsuzluk ortaya çıkabilmekte ve bu durum grubun dağılmasına sebep olabilmektedir (Carron ve ark., 2007).

Alanyazın incelendiğinde, takım sargınlığı ile takım başarısı arasında pozitif bir ilişkinin varlığı dikkat çekmektedir. Martens ve Peterson, takım sargınlığı bağlamında gerçekleştirilen ve 144 takımdan yaklaşık olarak 1200 basketbol oyuncusunun katıldığı araştırmalarında, öncelikle sezon öncesi takım sargınlığının takım başarısı üzerindeki etkisini ardından ise takım başarısının sezon sonundaki takım sargınlığına olan etkisini değerlendirmişlerdir (Martens ve Peterson, 1971; Martens ve Peterson, 1972). Bu çalışmalara göre, sezon öncesi yüksek sargınlık düzeyi gösteren takımların düşük sargınlık düzeyine sahip takımlara oranla daha fazla maç kazandıkları ve bunun yanı sıra takım başarısının sezon sonucunda ortaya çıkan sargınlık düzeyini geliştirdiği ortaya çıkmıştır. Basketbol, karşılıklı etkileşimin yüksek düzeyde gerçekleştiği bir spor dalıdır. Bu noktada sargınlık-performans ilişkisinin, karşılıklı etkileşim (*interacting*) gerektiren spor dallarında (basketbol, futbol) pozitif yönlü olduğu; etkileşimsel olmayıp benzer ya da aynı becerileri gerçekleştirmeyi gerektiren (*coacting*) spor dallarında (golf, bowling) ise negatif yönlü olduğu öne sürülmektedir (Widmeyer ve Williams, 1991). Fakat sargınlık üzerine yapılan ilk akademik çalışmaların sistematik bir yapı dâhilinde gerçekleştirilememiş olması, böyle bir ilişkinin var olmadığını bulgulayan bazı akademik çalışmaların da (Melnick ve Chemers, 1974; Lenk; Akt: Kocaekşi, 2010) alanyazında yer almasını sağlamıştır. Takımlar bazında gerçekleştirilmek istenen amaçların veya ulaşmak istenilen hedeflerin oldukça karmaşık ve çeşitli olması, farklı takımların ve sporcuların sargınlığı farklı düzeylerde algılamalarına sebebiyet vermektedir. Bu bağlamda Carron ve arkadaşları (1985) tarafından geliştirilen çok boyutlu sargınlık modelinde, önceki çalışmalardan elde edilen bulgular anlamlı ve bütünsel bir yapıda değerlendirilerek sargınlığın hem sosyal yönü hem de görev yönü ayrı ayrı ele alınmıştır (Gill, 2000).

Grup Sargınlığının Kavramsal Modeli

Kavramsal model, “gözlenemeyen bir olgu ya da yapının, organize ve sistematik olarak betimlenmesi” anlamını taşımaktadır (Widmeyer ve ark., 1985). Grup sargınlığı gibi teorik bir kavramın iyi anlaşılabilmesi için, sargınlık kavramının doğal yapısını açık bir şekilde ortaya koyulmalıdır. Carron ve arkadaşları (1982) tarafından, yine kendilerinin yapmış oldukları sargınlık kavramına ilişkin tanımın üzerine inşa ettikleri bu model, sargınlık ve sargınlığı etkileyen unsurlar arasında doğrusal bir ilişkinin varlığını öne sürmektedir. Model incelendiğinde, sargınlığın oluşmasında rol oynayan üç ana unsurun olduğu görülmektedir; girdiler (*çevresel faktörler, liderlik faktörleri, takım faktörleri ve kişisel faktörler*), ara girdiler (*sosyal sargınlık ve görev sargınlığı*) ve çıktılar (*bireysel ve takımsal çıktılar*) (Kocaekşi, 2010). Modelde yer alan unsurlardan her birinin incelenmesi ile modelin daha iyi anlaşılabilceği düşünülmektedir.

Şekil 1. Spor takımlarının sargınlığına etki eden faktörler (Carron ve Hausenblas, 1998)

Çevresel Faktörler

Bir grubu bir arada tutan en genel normatif güçler, çevresel faktörleri oluşturmaktadır. Sporcuların kontratlarından kaynaklanan sorumluluklar, ailelerin sporculara yönelik olarak beklentileri, coğrafi sınırlılıklar (*bireyin yaşadığı yer dolayısıyla belirli bir takımda yer alması*), yapılan spor dalına özgü kurallar ve uygulamalar (*takımda yer alan oyuncu sayısı, yaş sınırlamaları*) şeklinde sıralanabilir. Bu çevresel faktörlerin yanı sıra, toplumsal olarak karşılaşılan normatif baskılar da bu faktörler içerisinde nitelendirilmektedir. Örneğin organizasyona karşı hissedilen uyum, sargınlık düzeyini ve yapısını etkileyebilmektedir. Bu bağlamda, Spink ve Carron (1994)’a göre, üniversite çevresi içindeki egzersiz programlarına katılım, görev sargınlığıyla; fitness için özel merkezlerin kullanılması ise sosyal sargınlık ile ilişkilidir (Widmeyer ve ark., 2002; Kocaekşi, 2010).

Grup dinamiği araştırmalarına konu olan en önemli değişkenlerden biri grup büyüklüğüdür. Araştırmacılar grup verimliliği, moral, sargınlık, doygunluk ve diğer çıktılar üzerinde kaç kişilik grupların en ideal grup büyüklüğünü oluşturduğu ile ilgilenmiş ve optimal grup büyüklüğünü belirlemek üzere çok sayıda çalışma gerçekleştirmişlerdir (Carron ve Brawley, 2008). Spor dünyasında bahsi geçen, küçük ölçekli gruplar olarak kastedilen oluşumlar spor takımlarıdır. Grupların büyüklüğü de sosyal sargınlık düzeyini oldukça etkilemektedir. Bir grup yeterince büyük değilse, birey sosyal etkileşim için gereken düzeyde çeşitliliğe sahip olamamaktadır. Diğer yandan ise, grubun aşırı ölçüde büyük olması etkileşimin kalitesine yönelik soru işaretleri yaratabilmektedir. Grup içerisinde güçlü sosyal ilişkiler ve arkadaşlıklar yaratmak için ideal grup büyüklüğünün orta ölçekli gruplar olduğu öne sürülmektedir. Yine benzer şekilde, grubun büyüklüğü görevsel çıktılar üzerinde olumlu veya olumsuz etkiler yaratabilmektedir. Büyük gruplarda grubun amaç ve hedeflerine yönelik olarak açık bir fikir birlikteliği sağlanamaması, görev sargınlığı elde etmeyi güçleştirebilmektedir. Küçük gruplar ise fikir birliği ve bağlılık sağlama konusunda daha elverişli bir pozisyondadırlar (Hightower, 2000).

Bireysel Faktörler

Grup üyelerinin tipik özelliklerini ve katılım motivlerini belirten bireysel faktörler, çeşitliliğin önemli ölçüde arttığı bir unsurdur. Bass'a göre, bireylerin katılıma dair üç temel motivu vardır. Bunlar; görev motivasyonu, yakınlık motivasyonu ve kendilik motivasyondur. Görev motivasyonu görev sargınlığı ile yakınlık motivasyonu ise sosyal sargınlıkla ilişkilidir. Kendilik motivasyonu ise sporcunun performansını sergilediği sırada kendi becerisindeki gelişmeyi görerek bundan keyif almasıdır. Kendilik motivasyonu, bireyin hem sosyal sargınlığa hem de görev sargınlığına katkı etmesini sağlamaktadır (Kocaekşi, 2010).

Bireysel faktörleri daha sistematik bir biçimde ele almak amacı ile Carron ve Hausenblas (1998), bu faktörleri, *demografik özellikler, bilişsel süreçler ve dürtüler* ve *davranış* adı altında üç ayrı kategoride incelemişlerdir.

Bireylerin demografik özellikleri bağlamında benzerlik göstermeleri sargınlığı etkileyen önemli bir unsurdur. Tutum, amaç, sadakat ve beklentilerdeki benzerlikler, üyelerin aynı sosyal tabakadan gelmeleri, etnik köken gibi faktörler sargınlık düzeyinde değişiklikler yaratabilecek türden etkiye sahiptirler (Weinberg ve Gould, 2011). Örneğin, Eitzen (1975), benzer sosyal geçmişlere sahip sporcuların takım sargınlığına daha hızlı bir biçimde katkıda bulduklarını öne sürmektedir. Öte yandan, alanyazında sargınlık düzeyinin cinsiyete göre değiştiği bulgusuna sahip çeşitli çalışmalar mevcuttur. Widmeyer ve arkadaşları (1985), erkek sporcuların kadın sporculara göre daha yüksek düzeyde sosyal sargınlık sergilediklerini; Thompson ve Albinson (1991) ise erkek sporculardan oluşan kürek takımlarında görev sargınlığının daha yüksek düzeyde olduğunu ortaya çıkarmışlardır. Bununla birlikte, Widmeyer ve Martens (1978)'in çalışmasında ise erkek ve kadın sporculardan oluşan takımlar arasında sargınlığa ilişkin herhangi farklılık göze arpmamıştır (Widmeyer ve ark., 2002).

Gruptaki üyelerin bilişsel düzeyleri ve tutumları arasındaki ilişki karşılıklı etkileşim esasına dayanmaktadır. Üyelerin bilişsellikleri ve motivlerindeki benzerlikler, sargınlık düzeyine katkıda bulunmakta; sargınlık ise üyelerin bilişsellikleri ile motivlerindeki benzerliklerini etkileyebilmektedir. Sargınlığın etkilediği önemli

bilişsel faktörlerden biri sporcuların sorumluluk kavramına atfettikleri niteliklerdir. Yüksek sargınlık düzeyine sahip takımlardaki sporcular, hem başarıyı hem de başarısızlığı diğer takım üyeleriyle paylaşırlar. Öte yandan, düşük düzeyde sargınlık gösteren takımlarda yer alan sporcular başarıyı gereğinden çok bir biçimde kendi çabalarına mal ederken başarısızlık söz konusu ise bu sorumluluğu üzerlerine almak istemezler (Widmeyer ve ark., 2002). Alanyazın incelendiğinde, sosyal grupların benzer nitelikteki (benzer düşünce yapısına sahip, benzer süreçlerle güdülenen) bireyler tarafından oluşturulduğu ve zamanla sosyal grup içerisindeki bireylerin birbirleriyle benzeştikleri gözlemlenmiştir (Kocaekşi, 2010).

Bireysel faktörler çatısı altında incelenen son unsur ise davranıştır. Prapavessis ve Carron (1997), yüksek sargınlık düzeyi gösteren takımlardaki yüksek görev sargınlığı algısına sahip sporcuların antrenmanlarda gerçek performanslarına yaklaştıklarını belirtmişlerdir. Bir diğer şekilde, yüksek sargınlık gösteren takımlarda takım üyelerinin sosyal kaytarma düzeyleri daha az olmaktadır (Widmeyer ve ark., 2002).

Liderlik Faktörleri

Takım içinde lider pozisyonda bulunan bireylerin takımları ile kurdukları ilişkilerin yanı sıra, sergilemiş oldukları liderlik stilleri ve davranışları da kapsamaktadır. Sosyal destek davranışı, pozitif geribildirim gibi faktörler yüksek düzey görev sargınlığı ile ilişkilidir. Araştırmacıların bu alanda yapmış oldukları çalışmalar neticesinde antrenörlerin açık, sabit, belirsizliğe mahal vermeyecek şekilde takımın hedeflerine ve takımdaki sporcuların rol ve görevlerine yönelik olarak takımda yer alan sporculara bildirimlerde bulunmaları, sargınlığı önemli ölçüde etkilediği ortaya çıkmıştır. Lider ve antrenörlerin katılımcı karar verme stiline sahip olmaları ile birlikte lider ve takım üyeleri arasındaki uyumluluk algısı da takımın sargınlık düzeyini etkileyen çalışma bulguları arasındadır (Widmeyer ve ark., 2002). Öte yandan, Jowett ve Chaundy (2004; Akt: Carron ve ark., 2007) 'e göre sporcunun algıladığı sporcu - antrenör ilişkisi de (bağlılık, yakınlık, tamamlayıcılık) takım sargınlığını önemli düzeyde etkilemektedir.

Takım Faktörleri

Bu faktörler, takımın bireysel ya da takım sporlarına özgü görev özelliklerini, üretkenlik normlarını, takım rollerini, takımın başarısı için hissedilen arzuyu, takımın pozisyonunu ve istikrarını kapsamaktadır. Örneğin, uzun sürelerdir aynı takımda bulunan sporcular, takımın başarısı için daha fazla arzu duyacaklar ve daha yüksek düzeyde takım sargınlığı göstereceklerdir. Buna ek olarak, art arda gelen başarı veya başarısızlık gibi deneyimlerin paylaşımı da sargınlığın gelişmesinde ve korunmasında önemli rol oynamaktadır (Weinberg ve Gould, 2011).

Alanyazın incelendiğinde, bir takım araştırmaların kolektif yeterlik ve performans üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Kolektif yeterlik, bireylerin üyesi oldukları gruba yönelik olarak algıladıkları iş yapabilme kapasitesini ifade etmektedir (Öcal ve Aydın, 2009). Bu bağlamda yapılan araştırmalar (Carron ve Brawley; Paskevich ve ark.; Akt: Widmeyer ve Gould, 2011) neticesinde sargınlık ve kolektif yeterlik arasında bir ilişki olduğu ve bu ilişkinin karşılıklı olduğu ortaya çıkmıştır. Yüksek düzeyde kolektif yeterlik gösteren takımların daha sargın takımlar olduğu; sargınlık düzeyi yüksek takımların ise aynı şekilde yüksek kolektif yeterlik düzeyine sahip oldukları ifade edilmektedir. Basketbol tarihinin en başarılı takımlarından biri olan

Chicago Bulls'un efsanevi oyuncusu Michael Jordan'ın takımına yönelik olarak yaptığı bir değerlendirme ile sargınlık ve kolektif yeterlik arasındaki ilişki daha net anlaşılabilir: “*Şayet yüksek seviyede bir şeyler başarmaya çalışıyorsanız, elbette iniş ve çıkışlar olacaktır. Fakat satır aralarını dikkate aldığımızda, başarabileceğimizden emindik. Kendimizi baskı altında hissedeceğimiz bir durum ortaya çıktığında, bir bütün olarak birbirimize kenetlenirdik. Bu sayede çok sık geri dönüşler yapabildik, birbirine yakın skorlu birçok maçı kazanabildik ve bizden daha yetenekli takımlar karşısında galip gelebildik.*” (Akt: Widmeyer ve Gould, 2001). Sargınlık - performans ilişkisine yönelik olarak yapılan bir takım araştırmalarda (Akt: Widmeyer ve ark., 2002) sargınlığın performans ile bir ilişkisi olmadığı hatta performansı olumsuz yönde etkileyebildiği sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu kanının aksi yönde ispatlar sunan daha güncel çalışmalar ise sargınlık ile performans arasında bir ilişkinin var olduğunu fakat bu ilişkinin çok kuvvetli olmadığından söz etmektedirler. Mullen ve Copper (1994) tarafından yapılan meta analizi neticesinde sargınlık ve performans arasındaki ilişkiye dair olarak, yüksek düzey sargınlığın performans iyileşmesine yol açmadığı, yüksek performans ile birlikte sargınlık düzeyinin geliştiği sonuçlarına ulaşılmıştır (Widmeyer ve ark., 2002).

Takım Sargınlığı ve Takım Başarısı Arasındaki İlişki

Alanyazında takım sargınlığı ve takım başarısı arasındaki ilişkiye yönelik olarak birçok araştırma yapılmıştır. Carron ve arkadaşları (2002), takım sargınlığı ve takım başarısını inceleyen 46 çalışmanın yer aldığı bir meta analizi gerçekleştirmişlerdir. Meta analizi kapsamında ortaya çıkan etki büyüklüğü orta – geniş ($ES = .645$) olarak bulunurken sargınlık tipi (görev, sosyal) takım başarısı söz konusu olduğundan bu noktada konu dışı olarak değerlendirilmiştir. Carron ve arkadaşları veri toplama araçlarını görev veya sosyal sargınlık olarak alt bölümlere ayırmış ve her iki tip sargınlığa dair etki büyüklüğünü orta - geniş olarak bulmuşlardır (*sosyal sargınlık etki büyüklüğü* = .702; *görev sargınlığı etki büyüklüğü* = .607). Cohen (1969, 1992), .20 dolaylarındaki etki büyüklüklerinin bir ilişkinin varlığına dair kanıt niteliğinde olduğunu ancak bu ilişkinin gözle görülebilecek kadar belirgin olamayabileceğini; .50 dolaylarındaki etki büyüklüklerinin orta dereceli etki büyüklüklerini nitelediğini ve ilişkinin bilgilendirilmiş gözlemciler tarafından gözlemlenebileceğini; .80 dolaylarındaki etki büyüklüklerinin ise geniş dereceli etki büyüklüklerini temsil ettiğini ve ilişki varlığının sıradan gözlemciler tarafından bile tespit edilebileceğini belirtmektedir. (Carron ve ark., 2007).

Bu bağlamda sargınlık - performans ilişkisini etkileyen tartışılması gereken bir takım aracı değişkenler söz konusudur. Aracı değişken kavramı, bir bağımsız değişken ile (örn. sargınlık) bir bağımlı değişken (örn. takım başarısı) arasındaki ilişkide değişiklikler yaratan faktörleri temsil etmektedir. Bir ilişkinin varlığının belirlenmesinin ardından araştırmacılar bu ilişkinin her durumda varlığını koruyup korumadığı ile ilgilenmektedirler. Carron ve arkadaşları gerçekleştirdikleri meta analizi ile birlikte cinsiyet, yarışma düzeyi ve spor tipi (interacting, coacting) gibi değişkenlerin sargınlık - performans ilişkisi açısından moderatör işlevi görüp görmediklerini incelemiştir (Carron ve ark., 2007).

Cinsiyet: Grup dinamiğine ilişkin alanyazın incelendiğinde, temel ilişkiler söz konusuysa cinsiyetin bir aracı değişken işlevi gördüğü ortaya çıkmaktadır. Carron

ve ark. (2002), sargınlık ile performans arasındaki ilişkinin kadın takımlarında ($ES = .949$) erkek takımlarına ($ES = .556$) oranla daha güçlü olduğunu belirtmişlerdir. Her ne kadar Widmeyer ve ark. (1985)'nin yayınlamış oldukları normatif veriler, mutlak sargınlık düzeyinin kadın ve erkek takımlarında yüksek düzeyde benzerlik gösterdiğini belirtse de, Carron ve ark. (2002)'nin meta-analizi çalışmasında kadın sporculardan oluşan takımlarda sargınlığın performans ile daha güçlü bir ilişkiye sahip olduğu ortaya çıkmıştır (Akt: Carron ve ark., 2002).

Yarışma Düzeyi: Giriş, orta ve elit düzeylerde yarışan takımların sargınlıkları ilgili düzeye göre farklılık gösterebilmektedir. Antrenörlerin, giriş düzeyinde yarışan takımlarda sporcuların bütünleşmelerine yönelik stratejiler uyguladıkları; elit düzeyde yarışan takımlarda ise sporcuların takım içerisindeki rol gelişimlerine yönelik stratejilere başvurdukları görülmektedir (Ryska ve arkadaşları, 1999). Carron ve arkadaşları (2002), sargınlık - performans ilişkisinin yarışma düzeyi bağlamında farklılıklar gösterdiğini belirtmişlerdir. Ancak, gerek araştırma sonuçlarının her yarışma düzeyinde oldukça çeşitlilik göstermesinden ötürü gerekse bazı düzeylerdeki araştırma eksikliğinden kaynaklı olarak bu somut farklılık istatistiksel olarak bir anlam taşımamıştır. Bu noktada sargınlığın bütün yarışma düzeylerinde eşit ölçüde önem taşıyıp taşımadığına ilişkin araştırmaların çoğalmas ve bu konunun daha detaylı bir şekilde tartışılması gerektiği düşünülmektedir.

Spor Dalı: Alanyazında karşılaşılan ilk sargınlık araştırmalarının bazılarında, bowling gibi spor dallarında sargınlık ve performans arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu bulunmuştur. Bu noktadan hareketle, bazı araştırmacılar sargınlığın voleybol, basketbol ve hokey gibi etkileşimsel spor dallarında önemli olabileceğini fakat güreş, tenis ve badminton gibi bağımsız spor dallarında takım başarısına zarar verici nitelikte etkiye sahip olabileceğini öne sürmüşlerdir (Carron ve Chelladurai; Akt: Carron ve ark., 2007). Fakat zamanla yapılan çalışmalar ile birlikte bu önerinin aslında temelsiz olduğu, sargınlığın her iki durumda da eşit öneme sahip olduğu anlaşılmıştır. Takım başarısına etki eden önemli grup özelliklerinden biri olan sargınlık için güvenilir ve geçerli bir ölçüm yöntemi gerekmektedir.

Sargınlığın Ölçümü

Alanyazında sargınlık üzerine yapılan araştırmalar incelendiğinde, sargınlığı ölçmek amacıyla sosyogramlar ve envanterler (ölçekler) olmak üzere iki yöntemin kullanıldığı görülmektedir (Weingberg ve Gould, 2011).

Sosyogramlar

Araştırmacıların sargınlığı ölçmek üzere en çok başvurdukları yöntem envanterler olmakla birlikte, grup içindeki hangi bireylerin birbirleriyle ilgili olduğu, grup içinde bölünmelerin meydana gelip gelmediği ya da gruptaki bazı üyelerin sosyal olarak izole edilip edilmediğini göstermemektedirler. Bu bağlamda sosyogramların sosyal sargınlığı ölçtüğü ifade edilmektedir. Bir sosyogram, gruptaki üyelerin bağlılıklarını ve çekiciliklerini göstermekteyken aynı zamanda, gruptaki bölünmelerin varlığını ya da yokluğunu, üyelerin grup yakınlığı algısını, grup içindeki arkadaşlık seçimlerini, kişilerarası benzer duygulara sahip üyelerin düzeyini ve grup çekiciliğinin boyutunu da ortaya çıkarmaktadır (Weinberg ve Gould, 2011).

Envanterler

Spor alanında sargınlığın ölçümüne yönelik olarak araştırma sürecinde ortaya çıkan bir takım sınırlılıklar söz konusudur; bu sınırlılıklar, kapsamlı bir sargınlık modelinin ve dünya genelinde ortak kullanılan bir sargınlık ölçme aracının eksikliği olarak ifade edilmektedir. Carron ve arkadaşlarının (1982) ortaya koyduğu sistematik yaklaşıma kadar, alanyazında sargınlığı ölçmek üzere kullanılan ölçme araçları genelde güvenilirlik, eş zamanlı geçerlilik ve yapı geçerliliği bakımından yetersiz kalmışlardır (Hightower, 2000). Alanyazında takım sargınlığını ölçmek üzere kullanılan dört önemli ölçme aracının olduğu görülmektedir (LeUnes ve Nation, 1989; Widmeyer ve ark., 2002).

Spor Sargınlık Ölçeği: Martens, Landers ve Roy (1972) tarafından geliştirilen Spor Sargınlık Ölçeği (*Sport Cohesiveness Questionnaire*), kişilerarası çekim, kişisel etki, üyeliğin değeri, aidiyet hissi, beğenme, grup çalışması ve yakınlık gibi alt boyutlara sahiptir. İlk beş alt boyut sosyal sargınlık düzeyini, son iki alt boyut olan takım çalışması ve yakınlık boyutları ise görev sargınlığını ölçmektedir. Spor Sargınlık Ölçeği'nin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarının yapılmamış olması dolayısıyla, araştırmacılar, sargınlığı ölçmek üzere kullanılacak daha geçerli bir yöntem arayışlarına devam etmişlerdir.

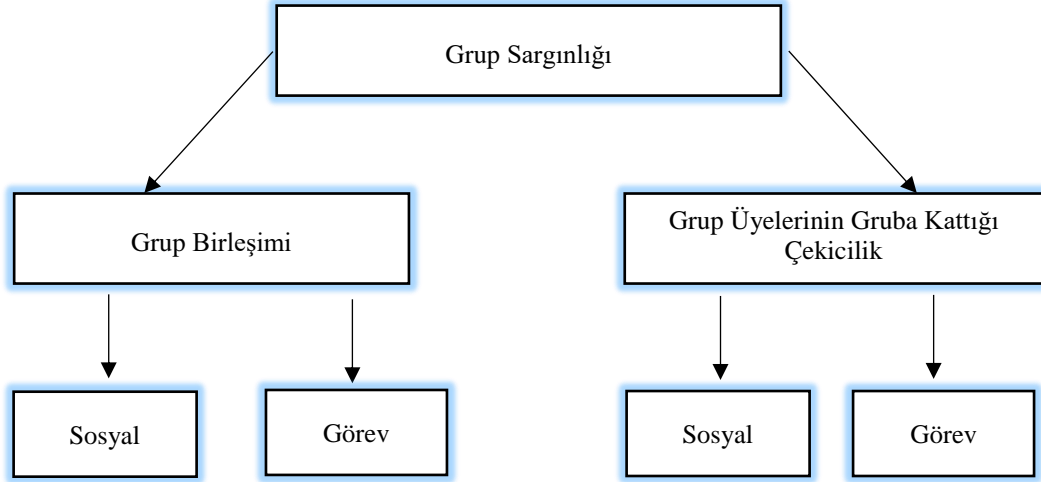
Takım Sargınlığı Ölçeği: Gruber ve Gray (1981) 'in geliştirdiği Takım Sargınlığı Ölçeği (*Team Cohesiveness Questionnaire*), 13 maddeden oluşmaktadır. Grup performansı memnuniyeti, grubun çekiciliği, bireysel performans memnuniyeti, üyeliğin değeri, görev sargınlığı, kabul edilme arzusu ve ilişki sargınlığı olmak üzere ölçekte altı boyut vardır. Ancak, alanyazında bu ölçme aracının psikometrik yeterliliğini ispatlayacak düzeyde çalışmaya rastlanmamıştır.

Çok Boyutlu Spor Sargınlık Ölçeği: Ölçek, Yukelson, Weinberg ve Jackson (1984) tarafından geliştirilerek 16 basketbol takımı üzerinde geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yürütülmüştür. Çok Boyutlu Spor Sargınlık Ölçeği (*Multidimensional Sport Cohesion Instrument*), 22 madde ve grubun çekiciliği, amaç bütünlüğü, grup çalışmasının kalitesi ve rollerin değeri olmak üzere dört boyuttan oluşmaktadır.

Grup Çevre Ölçeği: Sargınlığı ölçmek üzere kullanılan önceki ölçme araçlarının geçerlilik ve güvenilirlik bakımından istenilen düzeyde olmamaları, Grup Çevre Ölçeği (GÇÖ) (*Group Environment Questionnaire*)'nin Carron, Widmeyer ve Brawley (1985) tarafından geliştirilmesinde etkili olmuştur. Geliştirilme aşamasında, grubun doğası ve grup sargınlığı üzerine yoğun bir alanyazın incelemesi yapılmış ve neticede iki önemli temanın varlığı dikkat çekmiştir. Bu temalar, gruba katılımın birey ile grup açısından farklı olarak değerlendirilmesi; sargınlığın görev ve sosyal yönlerinin ayrımı olarak ifade edilmiştir. Bu noktadan hareketle geliştirilen kavramsal model, sargınlığın görev ve sosyal boyutlarını grup ve birey açısından değerlendirirken bilimsel olarak dayandığı üç temel varsayım söz konusudur:

1. Sargınlık, üyelerin bireysel algıları aracılığıyla ölçülebilecek bir grup özelliğidir.
2. Üyelerin grup deneyimi aracılığıyla edindiği sosyal bilişsellik, gruba özgü ortak inanışları yansıtır.
3. Grup algılarına yönelik oluşan başlıca yönelim çok boyutludur.

Çocuk Spor Sargınlık Ölçeği: 9-12 yaşlarındaki çocuk sporcularda sargınlık düzeyini değerlendirmek üzere Martin, Carron, Eys ve Loughhead (2011) geliştirilen Çocuk Spor Sargınlık Ölçeği (*Child Sport Cohesion Questionnaire*), 5'li likert tipinde puanlanan, görev ve sosyal sargınlık olmak üzere iki boyutta yer alan 7 madde ve olumsuz olarak cümlelendirilmiş 2 madde ile toplamda 16 maddeden oluşmaktadır.

Şekil 2. Grup Çevre Envanterinde yer alan sargınlığın çok boyutlu modeli (Weinberg ve Gould, 2011)

GÇÖ, grubun bir üyesinin grubun tamamına ilişkin algısı (*grup birleşimi*) ve üyelerin bireysel çekiciliklerinin gruba kattıkları (*grup üyelerinin gruba kattığı çekicilik*) olmak üzere iki temel kategoriden oluşmaktadır. Bu kategoriler ise kendi içerilerinde görev ve sosyal boyutlar olarak ayrılmakta ve ölçek içerisinde toplamda dört boyut yer almaktadır. Grup birleşimi - görev boyutu (GB-G), grubun, ortak hedefler doğrultusunda birlik olmasını; Grup birleşimi - sosyal boyutu (GB-S), grubun, antrenmanlar ve maçlar dışında kalan sosyal ortamlarda birlikteliğini; Grup üyelerinin gruba kattığı çekicilik – sosyal (GKÇ-S) boyutu, grubun arkadaşlık düzeyini; Grup üyelerinin gruba kattığı çekicilik – görev boyutu (GKÇ-G) ise gruptaki üyelerin grubun oyun tarzına uyum göstermelerini ifade etmektedir. Çok boyutlu yapısı ile sargınlığı ölçmek üzere kullanılan önemli ölçme araçlarından biri olan GÇÖ, 8'li likert tipinde, 18 maddeden oluşmaktadır.

Genç Sporcu Gruplarında Sargınlığın Ölçümü

Genç ve gençlik kavramı bir sosyal kategori olarak ele alındığında, tanım ve kapsam bağlamında toplumdan topluma, hatta bir toplumun kendi içerisinde bile sosyo-kültürel, kurumsal, ekonomik ve politik faktörlere göre değişiklik gösterebilmektedir. Araştırmacılar bile, gençlere yönelik gerçekleştirdikleri çalışmalar üzerinden ortaya çıkardıkları yaş aralığı noktasında farklı görüşlere sahip olabilmektedirler (Armağan, 2004). Türkiye'deki genel yargı her ne kadar gençlik yaş aralığı olarak "12 - 24" yaşlarını kabul ediyor olsa da, 1979 - 1985 yılları arasında gençlik üzerine çalışan araştırmacıların, genç gruba dair 12 – 25 yaş arasında çeşitli aralıklar belirttikleri görülmektedir. Genç ve gençlik kavramı

küresel anlamda değerlendirildiği takdirde, Birleşmiş Milletler'in istatistiki olarak ortaya koymuş olduğu ve UNESCO tarafından da kabul gören bir tanım söz konusudur. Bu tanıma göre gençlik, ergenler (13-19) ve genç yetişkinler (20-24) olmak üzere iki farklı gruptan oluşmaktadır (Certel, 2010).

Genç sporcu grupları üzerinde gerçekleştirilen araştırmalar incelendiğinde, spor psikologları ve sosyal bilimcilerin bu yönde gitgide daha fazla araştırma yapma ihtiyacı hissettikleri dikkat çekmektedir. Gençlik spor deneyimleri bireylere fiziksel gelişimin yanı sıra bilişsel, duygusal ve sosyal anlamda da kendini aşma fırsatları tanımaktadır. Bu noktada uzmanlar, gençleri mümkün olduğu kadar spora katılım bağlamında teşvik ederek genç gruplara yönelik bu gelişim mekanizmalarını maksimize etmeye çalışmaktadırlar (Wood, 2008). Özellikle genç sporcularda spora katılım ile birlikte takımdaki diğer sporcularla yakın bir bağlılık geliştirme çabası söz konusudur. Bu yakın bağlılık, gençlerin spora katılımını güdüleyen belirgin bir unsur halini almaktadır. Bu yakın bağlılık kapsamında ortaya çıkan grup özelliklerinden biri olan sargınlık, alanyazında genel itibari ile yetişkinlerin dâhil olduğu gruplar (18 - 30 yaş aralığı) bağlamında incelenmiş, sargınlığın kavramsal boyutuna yönelik tartışmalar ise yine yetişkinler üzerinden gerçekleştirilmiştir. Bu durumda ortaya çıkan önemli bir varsayım söz konusudur; sargınlığı ölçmek üzere geliştirilen envanterler, sadece geliştirildiği hedef yaş aralığına değil aynı zamanda diğer yaş gruplarına da uygulanabilir durumdadır. Rubin ve arkadaşları (2006), çocukların büyümeleri ile arkadaşlık anlayışlarında değişimler gerçekleşeceğini ve akran deneyimlerinin çeşitlenip karmaşık bir hal alacağını öne sürmektedirler. Bu sebeple grup düzeyinde, sargınlığın gençlerde ve yetişkinlerde farklı şekillerde algılanacağı ifade edilirken, sargınlığı ölçmek üzere geliştirilen envanterlerin farklı yaş gruplarında geçerli bir faktöriyel yapı sunmadığı öne sürülmektedir (Schutz ve ark., 1994). GÇÖ bağlamında tartışılması gereken ilk nokta, genç bireylerin ölçekte yer alan maddelerin cümle yapılarını ve cümlelerde geçen kelimeleri anlama düzeyleridir. GÇÖ 'ne yönelik olarak yapılan ve 0.0 ile 16.2 puanları arasında hesaplanan bir okunabilirlik (anlaşılma derecesi) değerlendirmesi neticesinde, GÇÖ 'nin 6.0 puan ile ortalama bir okunabilirlik düzeyine sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Bu düzeyde bir okunabilirlik puanına sahip ölçme araçlarının hedef popülasyon için uygun olduğu fakat bazı maddelerin genç katılımcılar bağlamında problem yaratabileceği öngörülmektedir. Bir diğer tartışılması gereken nokta ise ölçeğin olumlu ve olumsuz yargılar bildiren maddelerden oluşmasıdır. Katılımcılara ait bazı bireysel özellikler çerçevesinde (ör. yaş), karışık ya da olumsuz bir şekilde yazılan ölçek maddelerine yönelik katılımcı yorumlama becerisi ve bunun yanı sıra GÇÖ içerisindeki boyutların iç tutarlık katsayıları da değişiklik gösterebilmektedir. GÇÖ içerisinde yer alan 12 olumsuz ve 6 olumlu maddenin de bu bağlamda değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir (Eys ve ark., 2009a; Eys ve ark., 2009b).

Alanyazın incelendiğinde, genç sporcu grupları üzerinde gerçekleştirilen kısıtlı sayıda sargınlık araştırmasının olduğu görülmektedir. Schutz ve arkadaşları (1994) tarafından GÇÖ 'nin faktör geçerliğini sınamak amacıyla liselerde öğrenim gören 740 sporcu üzerinde gerçekleştirilen araştırmada, GÇÖ 'nin ilgili örneklem için yeterli düzeyde faktöriyel bir yapı sunmadığını ve örneklemden toplanan verilerin GÇÖ 'nin dört faktörlü yapısını desteklemediğini belirtmişlerdir. Bu noktada Eys ve arkadaşları (2009a) tarafından genç sporcu gruplarına yönelik geçerli, güvenilir

ve amacına uygun bir sargınlık ölçeği geliştirilmiştir. Genç Spor Çevre Envanteri (*Youth Sport Environment Questionnaire*) olarak adlandırılan bu envanter, dokuzlu likert tipinde 18 maddeden oluşmaktadır. Envanter içerisinde gev ve sosyal sargınlık olmak üzere iki boyut ve bu boyutlara ilişkin 8'er madde yer almaktadır. Buna ek olarak, envanterde, geçersiz yanıtları belirlemek üzere aldaticı iki olumsuz madde yer almaktadır. Bu tez çalışması kapsamında, Eys ve arkadaşları (2009a) tarafından geliştirilen Genç Spor Çevre Envanteri Türkçeye uyarlanacak, geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılacaktır.

KOLEKTİF YETERLİK

Bandura (1977) tarafından “*bir bireyin belirli bir görevi gerçekleştirmeye yönelik kendi becerilerine duyduğu inanç*” olarak tanımlanan yeterlik (efficacy) kavramı, sosyal bilişsel kuram içerisinde temellendirilen bir kavram olmakla beraber, bireyin görevlere katılma eğilimini, katıldığı görevlerde ne kadar çaba sarf edeceğini ve başarısızlık durumunda bireyin görevi gerçekleştirmek üzere ne kadar ısrar edeceğini etkileyen bilişsel bir mekanizma olarak ifade edilmektedir (Chow ve Feltz, 2014). Diğer bir ifadeyle, öz-yeterlik bireyin nasıl hissedeceğini, düşüneceğini, kendini nasıl motive edeceğini ve nasıl davranacağını belirleyen kavramlardan biridir. Bandura (1994), z-yeterlik düzeyleri yüksek bireylerin karşılaştıkları g durumları tehdit olarak algılamadıklarını, g durumlara aşılması gereken bir meydan okuma olarak yaklaştıklarını belirtmektedir. Bu bağlamda kolektif yeterlik kavramını değerlendirirken kavramın öz-yeterlik kavramı ile önemli bir ilişki içerisinde olduğunu söylemek gerekir. Bandura bu ilişkiyi karşılıklı nedensellik (reciprocal causality) kavramı ile açıklarken, kolektif yeterlik kavramını, öz-yeterlik kuramının gruplara özgü olarak genişletilmesi olarak değerlendirmektedir. Bu noktada Bandura (1977), z-yeterlik kuramı içerisinde öz-yeterlik ve kolektif yeterlik kavramlarını birbirlerinden farklılaştırarak şu Şekilde açıklamaktadır: z-yeterlik, kişilerin kendi bireysel kapasite ve çabalarına yönelik olarak değerlendirmelerini yansıtırken, algılanan kolektif yeterlik ise kişilerin yesi oldukları gruba ait kapasite ve etki algılarını yansıtmaktadır. Karşılıklı nedensellik ilkesi bağlamında düşünüldüğü takdirde, öz-yeterlik düzeyi yüksek bireylerden oluşan bir grubun kolektif yeterliğinin de yüksek olacağı, yine aynı Şekilde düşük düzeyde öz-yeterliğe sahip bireylerden oluşan bir grubun ise benzer Şekilde kolektif yeterlik düzeyinin de düşük olacağı ifade edilmektedir (George ve Feltz, 1995).

Bandura (1997) kolektif yeterlik kavramını, “*grubun, belirli becerileri gerçekleştirmek için gereken eylem planını birlikte oluşturma ve uygulama kapasitesine yönelik ortak inanci*” olarak tanımlamıştır. Bu tanım dört ayrı bağlamda değerlendirilmektedir.

Öncelikle kolektif yeterlik belirli bir düzeyde fikir birliği gerektiren ortak bir algıyı yansıtılmaktadır. Kolektif yeterlik kavramının bu yönü, alanyazında, grup tartışmaları kullanılarak üzerinde fikir birliğine varılmış grup puanlamaları aracılığıyla işlevselleştirilmeye çalışılmıştır. Ancak, böyle bir yöntem neticesinde puanlamaların gruptaki tüm bireylerin inançlarını temsil edemeyebileceği ifade edilmiştir (Gibson ve ark., 2000). Gerçekten de Bandura, gruptaki üyelerin bireysel algılarından yararlanılarak bu algıları takım düzeyinde bütünleştirmenin daha uygun olacağını aktarmıştır. Bu bağlamda, kolektif yeterlik her ne kadar grup düzeyinde bir yapı olsa da, gruptaki üyelerin grubun tamamına yönelik olarak

bireysel algılarını temsil etmektedir. Bir defa kolektif yeterliğin bir grubun ortak inançlarını yansıtmaması ve grubun becerilerine dönük fikir birliğinin sağlanması sonrasında, gruptaki üyelerin bireysel algılarının takım düzeyinde bütünleştirilebileceği ifade edilmektedir (Beauchamp, 2007).

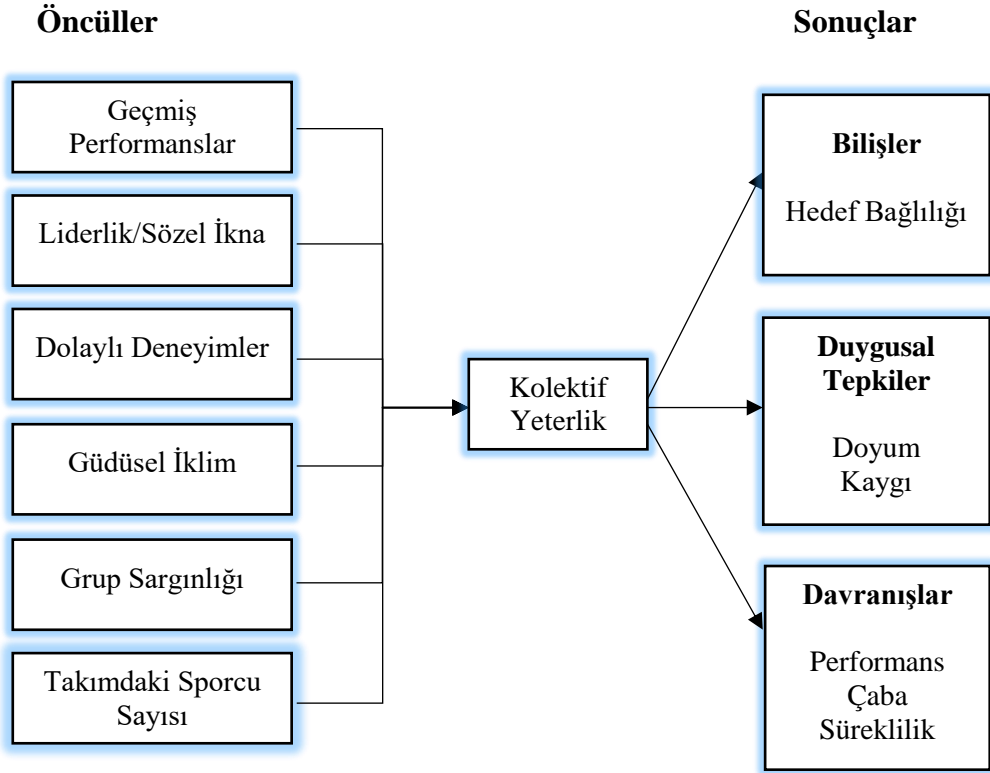
Bandura (1997) tarafından yapılan kolektif yeterlik tanımına yönelik olarak ortaya çıkan ikinci bir nokta ise, grubun bütünleşik becerilerine yönelik inançları içerdiği. Bireysel görevleri (birbirlerinden bağımsız olarak) yerine getirmek için bireylerin kendilerine duydukları güveni niteleyen görev yeterliğine benzer olmamakla beraber, kolektif yeterlik, grubun bütün bir şekilde dâhil olduğu oldukça yüksek düzeyde bütünleştirici görevlerin yapılması ile ilgidir. Spordan bir örnek verecek olursak eğer, basketbolda tam saha baskı gibi bir kolektif ya da grup görevi, bütünleştirici belirli usullerin bir arada kullanılmasını içerebilmektedir (Beauchamp, 2007).

Kolektif yeterlik kavramına Bandura (1997) tarafından yapılan tanıma yönelik olarak ifade edilmesi gereken bir diğer nokta ise, eylem planını oluşturma ve uygulamadır. Bu noktadan hareketle Zaccaro ve arkadaşları (Akt: Beauchamp, 2007), kolektif yeterliğin grubun kaynaklarına yönelik “*paylaşırma, koordinasyon ve bütünleştirme*” içerdiğini önermişlerdir. Gerek Bandura’nın tanımında gerekse Zaccaro ve arkadaşları’nın önerisinde, kolektif yeterliğin, birden çok kolektif görevin grup çalışması ile bir araya getirildiği yüksek düzeyde dayanışmayı kapsadığı ima edilmektedir (Beauchamp, 2007).

Bandura’nın kolektif yeterlik tanıma ilişkin olarak dikkat çeken son nokta ise inançların göreve özgül oluşudur. Her ne kadar diğer araştırmacılar bir grubun etkili olabilen ortak inancı (*group potency*) ve bireylerin bir sosyal grupta kendilerine yönelik ve grubun bir üyesi olmaya yönelik duygusal önem ve değer algıları (*collective self-esteem*) gibi benzer terimlere işlevsellik kazandırmış olsalar da, bu kavramlar genel inançları nitelerken takımın kapasitesi ile ilgili göreve özgül bilişsellikten uzak durmaktadırlar (Beauchamp, 2007; Lester ve ark., 2002; Butler ve Constantine, 2005).

Kolektif Yeterliğin Kaynakları

Öz-yeterlik ile karşılaştırıldığında kolektif yeterlik araştırmaları için henüz ortaya çıkarılması gereken oldukça fazla olgunun var olduğu söylenebilir. Kolektif yeterliğin görev performansını içeren takım ortamı veya ilişkisel ortamlarda muhtemelen en fazla çalışılan yeterlik kavramı olduğu söylenebilir. Kolektif yeterliğe ait temelin öz-yeterlik kuramının sağladığı daha geniş çerçeve içerisinde kendine yer bulduğu düşünüldüğünde, Bandura (1997), kolektif yeterlik kaynaklarının yeterliğin diğer türleri ile benzerlik göstereceğini öne sürmüştür. Her ne kadar kolektif yeterliğe ait öncüller grup düzeyinde işlevsellik kazansa da, altında yatan işleyişin öz-yeterlik ve görev yeterliği beklentilerini etkileyen öncüllerle benzer olacağı düşünülmektedir (bkz: *Şekil 3*) (Beauchamp, 2007).

Şekil 3. Kolektif yeterliğin spor takımları bağlamında ortaya çıkan öncül ve sonuçları (Beauchamp, 2007)

Kolektif yeterlik, öz-yeterlik inançlarının oluşmasına benzer bir biçimde yeterliğe dair bilgi sağlayan çeşitli kaynaklar neticesinde gelişmektedir (Chow ve Feltz, 2014). Bu kaynakların bazıları Bandura (1977, 1997) tarafından öz-yeterlik kuramında tanımlanıp grup düzeyine uyarlanmış kaynaklar iken, bazıları ise takım ortamına özel kaynaklardan oluşmaktadır. Bandura (1977)'ya göre, yeterliğe yönelik bilgi sağlayan dört önemli kaynak söz konusudur: a) Geçmiş performanslar (performans başarıları), b) Dolaylı deneyimler, c) Sözel İkna, d) Duygusal uyarım. Bu kaynaklar ile birlikte alanyazında kolektif yeterliğe özgün olarak tanımlanan diğer kaynaklar şunlardır: a) Öz-yeterlik b) Grup sarginlığı d) Liderlik e) Güdüsel iklim f) Takıma özgü nitelikler g) Takımdaki sporcu sayısı. Bu kaynaklar kolektif yeterliği belirleyen faktörler olarak ifade edilmelerine rağmen, bu kaynaklardan bazıları çıktı olarak kavramsallaştırılmış ve bu yönde incelenmiştir.

Geçmiş Performanslar: Bir takımın kolektif yeterliğini etkileyen en belirgin faktör geçmiş performanslar ya da yeterlik deneyimleridir. Feltz ve Lirgg (1998), kolektif yeterliğin takım galibiyeti sonrası yükseldiğini, alınan mağlubiyet sonrası ise düştüğünü belirtmişlerdir. Sergilenen başarılı performanslar, takım üyelerinin sahip olduğu takımın etkin çalışma becerisine yönelik algılarını pekiştirmekte ve geliştirmektedir (Chow ve Feltz, 2014).

Dolaylı Deneyimler: Kolektif yeterlik inançlarını etkileyen bir diğer unsur ise dolaylı deneyimler ya da modellemelerdir. Kolektif yeterliği etkilemede hangi modelin ne kadar etkili olacağı oyuncu - gözlemci benzerliğine dayanmaktadır. Bireyin, kendi takımına benzer özelliklere sahip bir takımın sergilediği etkili performansa şahit olması neticesinde, benzer durumlar karşısında kendi takımına duyduğu güvenin artacağı ifade edilmektedir. Aynı şekilde benzer özelliklere sahip

bir takımın zayıf performansına tanık olan birey, kendi takımına karşı güven eksikliği duyabilmektedir. Bu durum yalnızca bir takımın model alınması ise ortaya çıkmamakta, aynı zamanda takım içerisinde başarılı ve zayıf performans gösteren sporcuların model olarak alınması ile de görülebilmektedir (Beauchamp, 2007; Chow ve Feltz, 2014).

Liderlik: Alanyazında liderlik - kolektif ilişkisine dair artan çalışmalar ile birlikte liderliğinin kolektif yeterliği belirleyen faktörlerden biri olduğu ortaya çıkmıştır. Liderler, bir takımın kolektif yeterlik düzeyini doğrudan güven, teşvik, ikna, geri bildirim ve takım işleyişinin geliştirilmesi gibi modelleme yöntemleri ile etkileyebilirler. Problem çözme ve karar verme becerilerine olduğu kadar takımdaki sporcuları etkileyebilme ve motive edebilme becerilerine de güvenen liderler, bir takımın kolektif yeterlik düzeyini yükseltebilmektedir. Yüksek düzeyde kendine güven sergileyen liderlik anlayışlarının (dönüşümcü liderlik anlayışı) yüksek düzeyde kolektif yeterlik algısı yarattığı ve bu bulgunun Bandura (1977)'nin ifade etmiş olduğu, önemli bir bireyin sözel olarak iknada bulunması grubun yeterlik algısını etkileyecektir savını desteklediği görülmektedir (Jung ve Sosik, 2002; Chen ve Bliese, 2002). Sporda ikna kabiliyeti, antrenörler tarafından yaygın olarak kullanılan, takıma yönelik konuşmalar şeklinde kendine yer bulmaktadır. Takımın gururunu okşayacak ve onları motive edecek konuşmalar, sadece oyun taktikleri üzerine yapılan konuşmalara göre kolektif yeterliği daha fazla etkilemektedir (Vargas-Tonsing ve Bartholomew, 2006).

Duygusal Uyarım: Stresli ve zor durumlarda ortaya çıkan duygusal uyarım, duruma göre kişisel yeterliği ilgilendiren bilgiler sağlayabilmektedir. Bu bağlamda duygusal uyarımın tehdit içeren bir durumda öz-yeterlik algısına kaynak olduğu ifade edilmektedir. Örneğin, takımın fiziksel kondisyonu takımın öz güvenini ciddi bir biçimde arttırabilmekte ya da azaltabilmektedir. Sporcular, uzun ve özenli antrenmanlar neticesinde yarışma sırasında ortaya çıkan yorgunluğu azaltmaya çalışırlar. Fiziksel açıdan uygun durumda olan takımlar, oyunun tehlikeye girdiği anlarda performanslarını rakiplerinden daha fazla sürdürebileceklerine inanırlar (Chow ve Feltz, 2014). Benzer bir şekilde, takımda yorgun ya da rahatsız edici sakatlıklara sahip oyuncular var ise, bu durum algılanan kolektif yeterlik düzeyinin azalmasına sebep olabilmektedir (Damato ve ark., 2008).

Öz-yeterlik: Kolektif yeterlik algısının bireysel düzeyde etkileyen en güçlü faktörlerden biri öz-yeterliktir. Özellikle basketbol ve jimnastik gibi takım performansını düşük sayıda sporcunun belirlediği spor dallarında, bireysel becerilerine güvenen sporcular aynı zamanda takımın yeterliğine de güven duyma eğilimdedirler. Bu tür sporlarda bir bireyin performansı takım performansının önemli bir bölümünü yansıtabilmektedir (Chow ve Feltz, 2014). Gerek yüksek düzeyde bağlılık içeren sporlarda gerekse düşük düzey bağlılık gerektiren sporlarda öz-yeterliğin kolektif yeterlik ile pozitif bir ilişki içerisinde olduğu görülmektedir (Watson ve Chemers, 2001).

Grup Sargınlığı: Zaccaro ve arkadaşları (Akt: Beauchamp, 2007), takımın sargınlık düzeyinin takımın kolektif yeterlik düzeyini etkilediğini ifade etmişlerdir. Bu bağlamda görev sargınlığının bir kolektif yeterlik kaynağı olarak sosyal sargınlığa göre daha güçlü olduğu görülmektedir. Paskevich ve ark. (1999), voleybolda grup becerileri ve grup süreçlerini değerlendirdikleri çalışmalarında, sargınlığın görev

boyutunda yüksek düzeyde puan sergileyen sporcuların yüksek düzeyde kolektif yeterliğe sahip olduklarını, kolektif yeterlik ve sargınlık arasındaki ilişkinin aynı zamanda çift yönlü olabileceğini ifade ederken, yüksek düzey görev sargınlığı gösteren takımların yüksek düzeyde kolektif yeterlik sergileyebileceklerini, bunun ise algılanan kolektif beceriler sebebiyle daha yüksek düzeyde takım sargınlığına yol açabileceğini belirtmişlerdir (Chow ve Feltz, 2014).

Güdüsel İklim: Antrenörler tarafından vurgulanan hedef yapılarına yönelik sporcuların değerlendirmeleri olarak ifade edilebilecek güdüsel iklim, kolektif yeterlik inançlarına katkı sağlayan bir diğer faktördür. Performans ikliminin olduğu bir takımda antrenörler, sonuca vurgu yapar, sosyal karşılaştırmayı teşvik eder ve bireysel becerilere övgüde bulunurken; bunun tam tersi olarak yeterlik ikliminde ise antrenörler gayreti, öğrenmeyi, gelişimi, ekip çalışmasını teşvik eder ve böylelikle kolektif yeterliğe daha fazla katkıda bulunurlar (Chow ve Feltz, 2014).

Takıma özgü nitelikler: Takım başarısının takdir edilme ve atfedilme şekli, özellikle kazanan takımların sonraki kolektif yeterlik düzeylerine katkı sağlamaktadır (Chow ve Feltz, 2014). İyi performans gösteren takımlardaki niteliklerin daha kararlı hale getirilmesi neticesinde yarışma sonra kolektif yeterlik inançlarının daha da yükseldiği ortaya çıkmıştır (Dithurbide ve ark., 2009).

Takımdaki Sporcu Sayısı: Kolektif yeterlik kaynaklarına dair son olarak potansiyel bir kaynak olması bakımından takımın/grubun büyüklüğünden söz edilmesi gerekmektedir. Ancak bu noktada takım büyüklüğü ile kolektif yeterlik arasında olası bir ilişkinin varlığı tartışmalıdır. Zaccaro ve arkadaşları (Akt: Beauchamp, 2007), takımdaki sporcu sayısının artması ile birlikte koordinasyon zorlukları yaşanacağını ve dolayısıyla takımdaki sargınlığı korumanın zorlaşacağını belirtmişlerdir. Takımdaki sporcu sayısı ile kolektif yeterlik arasında kurulan ilişkiye dair yapılan çalışmaların bir kısmında çeşitli spor dalları bağlamında pozitif bir ilişkinin varlığı saptanabilmişken, basketbol ve kürek gibi sporların negatif bir ilişki içerdiği görülmüştür (Akt: Chow ve Feltz, 2014). Takımdaki sporcu sayısı bakımından daha kalabalık olan takımlarda daha yüksek düzeyde kolektif yeterlik algısı ile karşılaşılabılır. Zira kolektif yeterlik algısı bağlamında, büyük takımların sporcu sayısı bakımından küçük takımlara göre daha fazla oyuncu kaynağı söz konusudur. Bir takımda daha fazla sporcu bulunması, çeşitli rol ve pozisyonlar için gerekli olan becerilerin artması ve uygun yedeklerin mevcut olması anlamına gelmektedir. Sporcu sayısı bakımından küçük takımlarda ise sosyal kaytarma olasılığı daha az iken, liderlerin motivasyonsuz sporcuları gözlemleyerek belirlemesi daha kolay olmaktadır (Chow ve Feltz, 2014).

Kolektif Yeterliğin Sonuçları

Kolektif yeterlik inançları bir takımın belirlenen görevlere katılımını, aktiviteler için ortaya koyduğu gayret düzeyini ve bir zorluk ile yüzleştiklerinde ne düzeyde devamlılık göstereceğini etkilemektedir. Bunlar kolektif yeterliğin performansa yönelik sonuçlarını belirtirken, kolektif yeterlik sonucunda ortaya çıkan en belirgin sonuçlar olduğu ifade edilmektedir. Buradan hareketle, kolektif yeterliğin bir sonucu olarak incelenen öncelikli unsurun takım performansı olduğu söylenebilir. (Chow ve Feltz, 2014). Kolektif yeterliğe dair ortaya çıkan sonuçlar davranışsal, bilişsel ve duygusal sonuçlar olarak kategorize edilebilmektedir (Beauchamp, 2007).

Takım Performansı: Örgütsel ve spor çalışmalar üzerinde yapılan meta-analiz sonucunda kolektif yeterliğin takım performansına katkı yaptığı ve takım performansı ile kolektif yeterlik arasında pozitif bir ilişkinin varlığı saptanmıştır (Stajkovic ve ark., 2009). Kolektif düzeyi yüksek takımlar, kolektif düzeyi düşük takımlardan daha iyi oynayarak, ortaya konan çaba bağlamında daha üstün noktalara ulaşır ve mağlubiyet sonrası performans kazanımlarını arttırmak üzere daha ısrarcı olurlar. Hodges ve Carron'ın, (Akt: Chow ve Feltz, 2014) kolektif yeterliğin yapay geribildirimlerle ilgili grubun kuvvetine yönelik olarak manipüle edildiği çalışmalarında, kendilerine rakiplerinden daha güçlü olduğu söylenen deneklerin daha yüksek düzey kolektif yeterlik algısı oluşturduğu; benzer şekilde kendilerine rakiplerinden daha güçsüz oldukları söylenen deneklerin ise daha düşük düzeyde kolektif yeterlik algısına sahip oldukları görülmüştür. Çalışma neticesinde, yaşanan başarısızlık sonrasında kolektif yeterlik düzeyi yüksek grupların performanslarını arttırdığı, düşük düzeyde kolektif yeterliğe sahip grupların ise performanslarında düşüşler olduğu görülmüştür (Akt: Chow ve Feltz, 2014). Bray (2004), yüksek düzeyde kolektif yeterlik algısına sahip takımların kendilerine daha yüksek hedefler belirlediklerini, hedefledikleri performansın ise zamanla nihai performanslarını yansıtacağını belirtmektedir. Her ne kadar laboratuvar ortamında gerçekleşen çalışmalar, kolektif yeterlik - takım performansına yönelik olarak pozitif yönlü bir ilişkinin söz konusu olduğunu gösterse de, bu sonuçlar amaçlı bir biçimde oluşturulmuş (ad hoc) gruplar özelinde saptanmış olduklarından gerçek spor takımlarının katılmış olduğu dinamik ve karmaşık bir ortamda varlığını sürdüren takımlar özelinde de değerlendirilmesi gerekmektedir. Feltz ve Lirgg (1998), kolektif yeterliğe dair araştırmaların dönüm noktası olarak kabul edilebilecek bir alan çalışması ortaya koyarak, 32 maçlık bir sezon boyunca 6 takımdan oluşan bir örneklem yapısında kolektif yeterliğin takım performansı üzerine etkilerini incelemişlerdir. Buna göre kolektif yeterlik düzeyi yüksek takımların, kolektif düzeyi yüksek takımlara göre daha başarılı performans sergiledikleri ortaya çıkmıştır.

Grup Sarginlığı: Kolektif yeterlik, gerek grubun arzu edilebilirlik düzeyini arttırarak gerekse üyelerin, ortak bir hedefe ulaşmak üzere grubun birlikte çalışma becerilerine yönelik algılarını güçlendirerek görev sarginlığına katkıda bulunmaktadır (Zaccaro ve ark.; Akt: Chow ve Feltz, 2014). Takımını, kendine güvenen, üyeleri arasında iletişim sorunu olmayan, motivasyonunu koruyan, engelleri aşan ve normal takım fonksiyonları ile uğraşan bir biçimde algılayan sporcular, görev yakınlığı bağlamında takımın bir bütün olarak güçlü hislere sahip olmaktadır. Heuze ve ark. (2007), görev sarginlığını kolektif yeterliğin bir çıktısı olarak değerlendirdikleri ve somut bulgular içeren çalışmalarında, sezon başlangıcındaki kolektif yeterlik düzeyinin, sezon ortasındaki görev sarginlığı düzeyi hakkında bilgi sağladığını belirtmişlerdir.

Takım Hedefleri: Yüksek düzeyde kolektif yeterlik değerlendirmesine sahip bir takım kendi hedeflerine yönelik olarak yüksek performans standartları belirlemek ister (Bray, 2004). Fiziksel olarak zorlu mücadeleleri üstlenirken, üstesinden gelebileceklerini düşündükleri zorluklara sahip takım hedeflerini seçeceklerdir. Buna paralel olarak, düşük düzeyde kolektif beceri algısı taşıyan takımlar ise özellikle başarısız bir performans sonrasında daha az zorluk içeren grup hedefleri seçmek isterler (Greenlees ve ark., 2000). Etkili antrenörler, takımın üstesinden

gelmek için uğraştığı zorlukların ezici bir yenilgi ile sonuçlanmamasını sağlamaya çalışırken, sporculara aynı zamanda makul derecede zor hedefler belirlemektedir. Bunun sonucunda ise takımdaki sporcular ortak hedefler için daha aktif bir bağlılık göstermektedirler (Chow ve Feltz, 2014).

Takım Duyguları: Kolektif yeterlik inançları, kolektif endişe, takım gururu ve utancı, paylaşılan sevinç ve üzüntü gibi takım duygularını etkileyebilmektedir. Yüksek düzeyde etkili takımlar, performanslarını daha fazla kontrol altında tutma ve baskı altında daha az endişe ve sıkıntı duyma eğilimi içerisindedirler. Kolektif düzeyi yüksek takımların karşılaşmanın sonucuna dönük olarak yarışma öncesi hissettikleri bilişsel kaygı düzeyleri oldukça düşüktür. Zira başarı da başarısızlık da takımın bütününde paylaşılan bir durumdur. Benzer şekilde, koordinasyon becerilerine güvenen takımlar, kazanımlarını ortak bir gayrete borçlu olduklarından, başardıklarında daha fazla gurur duyma eğilimindedirler (Chow ve Feltz, 2014).

Kolektif Yeterliğin Ölçümü

Alanyazın incelendiğinde kolektif yeterliğin ölçümüne yönelik olarak dört yaklaşımın öne sürüldüğü görülmektedir. İlk yaklaşım, üyelerin kendi kabiliyetlerine yönelik algılarının değerlendirilmesi sonrasında elde edilen sonuçların bir araya getirilerek bir grup ortalamasına erişilmesi olarak ifade edilmektedir. İkinci yaklaşım ise üyelerin kendi takımlarının yeterliklerine yönelik algılarının bir araya getirilmesini kapsamaktadır. Bu bağlamda ikinci yaklaşım, yüksek düzeyde birbirine bağlılık içeren spor takımlarında takım performansının daha öngörülebilir olmasını sağlamaktadır. Birleştirilmiş öz-yeterlik inançları, golf gibi normalden daha fazla bağımlılık oluşturan spor dallarında bir takımın performansını tahmin etmek üzere yeterli bilgiyi sağlayabilmektedir (Chow ve Feltz, 2014).

Kolektif yeterliğin ölçümünde başvurulan üçüncü bir diğer yöntem ise üyelerden kendi takımlarının takım olarak kabiliyetlerine yönelik algılarını puanlandırmalarıdır. Bu yöntemde, üyeler, üyesi oldukları grubun kabiliyetlerine yönelik kendi puanlandırmalarını yapmamakta, kendilerini, takımlarının kolektif yeterlik bilgi kaynağı olarak hareket edecek ve bilişsel olarak takımlarının neye inandığını düşünecek şekilde puanlandırma yaparlar (Chow ve Feltz, 2014).

Son olarak kolektif yeterliğin ölçümüne yönelik kullanılan yaklaşımlardan bir diğeri ise gruptaki üyelerin grup tartışması yöntemi ile grubun kolektif yeterliğini tartışarak algılanan kolektif yeterliğe dair bir tek yanıt oluşturmaktır. Stajkovic ve arkadaşlarının (2009) yapmış oldukları meta-analizi çalışmasında, grup tartışması yöntemi kullanıldığı takdirde kolektif yeterlik ve takım performansı arasında güçlü bir ilişkinin ortaya çıkacağını ifade edilmiştir. Ancak, yalnızca yüksek düzeyde bağlılık sergileyen takımlar düşünüldüğünde, kolektif yeterlik ve takım performansı ilişkisi, tıpkı gruba üye bireylerin grubun kolektif yeterlik düzeyine yönelik algılarının bir araya getirilmesi gibi, grup tartışmaları yönteminde de aynı sonuçlar ortaya çıkmıştır (Chow ve Feltz, 2014). Bandura (1997), grup tartışmaları yönteminin zayıf noktalarını belirtmiş ve inançların sosyal ikna ve uyum baskısına bağlı olduğu için grup yeterlik inançlarının zorlama bir ortak karar yöntemi ile elde edilmesinin yanılığa sevk edebileceğini ifade etmiştir. Bu bağlamda sosyal etki mekanizmasından kaçınmak gereklidir.

Kolektif Yeterliğin Spor Ortamındaki Ölçümü

Alanyazın incelendiğinde, sporda algılanan kolektif yeterlik düzeyinin ölçülmesi amacı ile geliştirilen çeşitli ölçekler olduğu görülmektedir. Bandura'nın karşılıklı etkileşim içeren spor dallarına yönelik önerileri doğrultusunda geliştirilen bu ölçekler, buz hokeyi (Feltz & Lirgg, 1998), amerikan futbolu (Myers ve ark., 2004), voleybol (Paskevich ve ark., 1999), futbol (Damato ve ark., 2008), rugby (Kozub & McDonnell, 2000) ve macera yarışları (adventure racing) (Edmonds ve ark., 2009) olmak üzere spor dalına özgü olarak geliştirilmiştir. Bu ölçeklerin yanında, kolektif yeterliği birden çok spor dalı bağlamında değerlendirmek üzere geliştirilen iki ölçek mevcuttur.

Short, Sullivan ve Feltz (2005) tarafından geliştirilen Spor Dalları İçin Kolektif Yeterlik Ölçeği (*Collective-efficacy Questionnaire for Sports - The CEQS*), sporcuların kendi takımlarına yönelik olarak algıladıkları kolektif yeterliğin değerlendirilmesi amacıyla kullanılmaktadır. Ölçek, yeterlik ($\alpha=.91$), çaba ($\alpha=.87$), hazırlanma ($\alpha=.87$), devamlılık ($\alpha=.81$) ve bütünlük ($\alpha=.85$) olmak üzere her biri 4 maddeden oluşan birbirleriyle ilişkili beş faktörden oluşmaktadır. Toplamda 20 maddenin yer aldığı Spor Dalları İçin Kolektif Yeterlik Ölçeği, onbirli likert tipinde (0 - hiç güvenmiyorum, 10 - tamamen güveniyorum) derecelendirme skalası aracılığıyla değerlendirilmektedir. Ölçeğin geneline ait Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı (α) = .96'dır. Ölçeğin en önemli özelliği, genel olarak takım sporunun işleyişine uygun hale getirilmiş olduğundan farklı spor dalları için de kullanılabilir oluşudur.

Riggs, Warka, Babasa, Betancourt ve Hooker (1994)'ın, bireyin üyesi olduğu grubun kapasitesine yönelik inancını ölçmek üzere geliştirdikleri Kolektif Yeterlik Ölçeği (*Collective Efficacy Scale - CES*), 5'li likert tipinde (1 = Kesinlikle Katılmıyorum, 5 = Kesinlikle Katılıyorum) derecelendirilen 7 maddeden oluşmaktadır. Ölçek, Türkçeye Öcel (2002) tarafından uyarlanmıştır. Ölçeğin cronbach alfa güvenirlik katsayısı (α) = .70'dir. Ölçekten elde edilen toplam puanın yüksek olması, yüksek düzeyde bir kolektif yeterlik inancını ifade etmektedir.

Takım Sargınlığı ve Kolektif Yeterlik İlişkisi

Kolektif yeterliğe dair önceki kavramsallaştırmalarda, kolektif yeterliğin grup sargınlığının bir öncülü olarak değerlendirildiği görülürken (Bandura, 1997), sonrasındaki kolektif yeterlik ve grup sargınlığına dair çalışmalar ile birlikte kolektif yeterliğin aslında hem öncül hem de grup sargınlığının bir sonucu olarak ortaya çıktığı anlaşılmıştır (Zaccaro ve ark.; Akt: Beauchamp, 2007). Öyle ki, bir grubun kolektif yeterlik inancı grubun sarfedeceği gayreti, bir engel ile karşılaşıldığında ne düzeyde ısrar edileceğini etkileyebilmektedir (Edmonds ve ark., 2009). Bu süreçler ile beraber, grubun sargınlığı ve kolektif yeterliği karşılıklı olarak birbirini besleyecek ve grup dinamikleri etkilenecektir. Bu bağlamda alanyazında grup sargınlığı ve kolektif yeterlik ilişkisini inceleyen ve bu doğrultuda bir ilişkinin varlığını gösteren çeşitli çalışmalara değinmek gerekmektedir.

Spink (1990), takım sargınlığı ve kolektif yeterlik ilişkisine yönelik olarak voleybolcular üzerinde bir çalışma gerçekleştirmiş ve grup türünün (elit sporcular ya da rekreatif bir etkinlik için voleybol oynayanlar) böyle bir ilişkide nasıl bir rol oynadığını araştırmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre, kolektif yeterlik düzeyleri yüksek elit sporcuların grubun sargınlığına yönelik algılarının da benzer biçimde

yüksek düzeyde olduğu ortaya çıkmıştır. Rekreatif amaçlı voleybol oynayan katılımcıların kolektif yeterlik ve grup sargınlığı düzeyleri arasında herhangi bir farklılığa rastlanmamıştır.

Kozub ve McDonnell (2000), ragbi oyuncuları üzerinde gerçekleştirdikleri çalışmalarında Spink (1990)'in çalışmasını destekleyen nitelikte bir sonuca ulaşmışlardır. Çoklu regresyon analizi sonucunda, kolektif yeterliğe dair varyansın önemli bir bölümünün (%32) sargınlık faktörleri tarafından açıklandığı belirtilirken, sargınlığın görev boyutlarının, kolektif yeterliğin anlamlı bir yordayıcısı olarak sargınlığın sosyal boyutlarına oranla daha güçlü olduklarına dikkat çekmişlerdir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde, çalışma, aynı zamanda Zaccaro ve arkadaşlarının, grubun nitelikleri grubun kolektif yeterlik inançları üzerinde etkili olabilmektedir savını desteklemektedir (Akt: Kozub ve McDonnell, 2000).

Paskevich ve arkadaşları (1999), voleybolcular ile kolektif yeterlik ve sargınlık ilişkisi üzerine sezon boyunca süren bir araştırma gerçekleştirmiş ve bu araştırma sonucunda algılanan kolektif yeterlik ve sargınlık düzeylerinin sezon boyunca birbirlerine paralel olarak yükseldiğini gözlemlemişlerdir. Bu bağlamda, yüksek düzeyde kolektif yeterliğin yüksek düzeyde görev sargınlığı ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Heuze ve arkadaşları (2006), profesyonel basketbol takımları aracılığıyla kolektif yeterlik ve sargınlık ilişkisini değerlendirdikleri çalışmalarında, kolektif yeterlik ile sargınlık arasında pozitif bir öngörülebilirlik ilişkisinin olduğunu, sporcuların bireysel performanslarının kendi kolektif yeterlik algılarını etkilediğini ve dolayısıyla bu sürecin sonunda sargınlık algılarının da etkileneceğini belirtmişlerdir. Heuze ve arkadaşları (2007), elit düzeydeki kadın hentbol oyuncuları üzerinde gerçekleştirdikleri bir diğer çalışmalarında ise, sezon başlangıcındaki kolektif yeterlik düzeyinin, sezon ortasındaki sargınlığın GKÇ-G boyutu düzeyinde anlamlı bir yordayıcı olarak gözlemlendiğini belirtmişlerdir.

Futbol, hentbol, voleybol ve buz hokeyi dallarında sadece erkek sporcuların katıldığı, Öcel ve Aydın (2009) tarafından gerçekleştirilen araştırma sonucunda, kolektif yeterlik inançlarının sargınlığın üç boyutuyla (GB-G, GB-S, GKÇ-G) pozitif bir ilişki içerisinde olduğu gözlemlenmiştir.

Tüm bu çalışmalar kolektif yeterlik – sargınlık ilişkisi bağlamında değerlendirildiği takdirde, yüksek düzeyde kolektif yeterlik algısının, sargınlığın GB-G (Paskevich ve ark., 1999; Öcel ve Aydın, 2009), GB-S (Spink, 1990; Öcel ve Aydın, 2009), GKÇ-G (Spink, 1990; Heuze ve ark., 2007; Öcel ve Aydın, 2009) boyutları ile pozitif yönde bir ilişki içerisinde olduğu ortaya çıkmaktadır.

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırmanın evreni ve örnekleme, veri toplama araçları ve uyarılma süreci, verilerin toplanması ve verilerin analizine ilişkin bilgiler verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Bu tez çalışması kapsamında araştırma modeli olarak tarama modellerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, halen varlığını sürdüren ya da geçmişte ortaya çıkan bir durumu olduğu gibi ortaya koymaya yarayan araştırma yaklaşımlarını nitelerken, ilişkisel tarama modeli ise iki ya da daha fazla değişken arasında birlikte değişim olup olmadığını, birlikte bir değişim söz konusu ise bu değişim nasıl gerçekleştiğini ve bu değişimin yönünü açıklamaya çalışan tarama modeli türüdür (Karasar, 2014; Creswell, 2012). Envanterin uyarılması Hambleton ve Patsula (1998)'nin kültürlerarası ölçek uyarlamaya yönelik önerileri dikkate alınarak gerçekleştirilmiş ve şu adımlar izlenmiştir:

1. Öncelikle yeni bir ölçek geliştirmenin mi yoksa hâlihazırda var olan bir ölçeği uyarılmanın mı işlevsel olacağı kararlaştırılmalıdır.
2. Şayet ölçek uyarılması yapılacaksa ölçeği geliştirenlerden gerekli izni almak gerekmektedir.
3. Nitelikli çevirmenler seçilmelidir.
4. Ölçeğin çevirisi tamamlanmalı ve uyarılma aşamasına geçilmelidir.
5. Uyarlanmış ölçek gözden geçirilerek gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.
6. Düzenlemelerin ardından elde edilen uyarlanmış ölçeğin pilot çalışması yapılmalıdır.
7. Pilot çalışma neticesinde gerekli görülen şekilde yeniden düzenlenen ölçeğin daha büyük bir gruba uygulanarak saha çalışması yapılmalıdır.
8. Ölçeğin aslından ve hedef dile uyarlanmış formundan elde edilen ölçek puanlarını karşılaştırmak için uygun bir istatistiksel yöntem kullanılmalıdır.
9. Şayet kültürler arası karşılaştırma yapılacaksa, dil eşdeğerliğinin sağlanmış olduğundan emin olunmalıdır.
10. Ölçeğin geçerlik çalışmaları yapılmalıdır.

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın genel evrenini Eskişehir ilinde spor yaşamını sürdüren 14-17 yaş aralığındaki genç sporcular oluşturmaktadır. Zaman ve maliyet yönünden ortaya çıkması öngörülen sıkıntıları gidermek amacıyla, araştırmanın genel evreninden çalışma evrenine dönük olarak örneklem alma yöntemine başvurulmuş ve uygun örnekleme (convenience sampling) yöntemi seçilmiştir. Uygun örnekleme, araştırma sürecinde zaman, maliyet ve işgücü yönünden karşılaşılabilecek sorunların giderilmesi amacıyla araştırmacının en kolay biçimde ulaşabileceği örnekleme seçmesini ifade etmektedir (Cohen ve ark., 2000).

Araştırmaya Eskişehir ilinde ikamet eden, genç kategorisinde (14-17 yaş) futbol, basketbol ve voleybol gibi takım sporlarıyla uğraşmakta olan 180 erkek ve 70 kadın sporcu katılmıştır.

Çizelge 1. Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler

Gruplar	Cinsiyet	n	Yaş			
			Min.	Max.	\bar{X}	Ss
Futbol	Erkek	121	14	17	15.0	1.07
	Kadın	0	-	-	-	-
Basketbol	Erkek	49	14	17	16.16	.89
	Kadın	28	14	17	15.57	1.23
Voleybol	Erkek	12	16	17	16.5	.52
	Kadın	40	14	15	14.01	.30
Toplam	Erkek	182	14	17	15.41	1.15
	Kadın	68	14	17	14.70	1.09

GSÇE'nin dilsel eşdeğerliğini belirlemek üzere gerçekleştirilen uygulamaya ilişkin katılımcı bilgileri **Çizelge 2'**de verilmiştir.

Çizelge 2. GSÇE'nin Dilsel Eşdeğerlik Uygulamasına İlişkin Katılımcı Bilgileri

Voleybol	Cinsiyet	n	Yaş			
			Min.	Max.	\bar{X}	Ss
	Kadın	32	14	17	15.78	.97

Veri Toplama Araçları

Bu bölümde araştırmanın amacı doğrultusunda kullanılacak veri toplama araçları hakkında bilgi verilmiştir. Katılımcılardan doldurmaları istenen veri toplama araçları üç bölümden oluşmaktadır. Veriler, ilk bölümde cinsiyet, yaş ve takımda bulunma süreleri, ikinci bölümde Genç Spor Çevre Envanteri, üçüncü bölümde ise Kolektif Yeterlik Ölçeği ile toplanmıştır.

Kolektif Yeterlik Ölçeği

Riggs ve ark. (1994) tarafından, bireyin üyesi olduğu grubun kapasitesine yönelik inancını ölçmek üzere geliştirdikleri Kolektif Yeterlik Ölçeği (*Collective Efficacy Scale – CES*), beşli likert tipinde (1 = Kesinlikle Katılmıyorum, 5 = Kesinlikle Katılıyorum) derecelendirilen 7 maddeden oluşan bir ölçme aracıdır. Ölçek, Türkçeye uyarlaması Öcel (2002) tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu araştırma kapsamında seçilen örneklem için, ölçeğin iç tutarlılığını yansıtan cronbach alfa güvenilirlik katsayısı (α) = .72 olarak hesaplanmıştır. Ölçekten elde edilen toplam puanın yüksek olması, yüksek düzeyde bir kolektif yeterlik inancını ifade etmektedir.

Genç Spor Çevre Envanteri

Bu çalışmada, genç sporcuların takım sargınlığı düzeylerini değerlendirmek üzere Eys ve ark. (2009a) tarafından geliştirilen Genç Spor Çevre Envanteri (*Youth Sport Environment Questionnaire*) kullanılmıştır. GSÇE, genç sporcuların takım sargınlığı düzeylerini görev ve sosyal boyut olmak üzere iki boyut bağlamında değerlendirmektedir. Ölçek, görev ve sosyal boyutlarında yer alan sekizer madde

ve geçersiz yanıtları belirlemek üzere aldatici 2 olumsuz madde olmak üzere 18 maddeden oluşmaktadır. GSÇE, dokuzlu likert tipinde bir ölçektir(1-Hiç katılmıyorum, 9-Kesinlikle Katılıyorum) ve puanlaması ölçeğin alt boyutlarını oluşturan maddelerin toplanması ile yapılmaktadır. Ölçeğin iç tutarlılığı Cronbach Alpha'dan yararlanılarak hesaplanmıştır. Ölçeğin orijinal İngilizce formuna ait güvenilirlik değerleri ve ölçeğin boyutları arasındaki korelasyon değeri **Çizelge 3**'te verilmiştir.

Çizelge 3. GSÇE'nin Orijinal İngilizce Formunun Boyutlarına Ait Güvenilirlik Değerleri ve Korelasyon Katsayısı

Boyutlar	Görev	Sosyal
Cronbach Alpha α Değeri	.89	.94
Pearson Korelasyon Katsayısı	r = .45	

Eys ve ark. (2009a) ölçeğin yapı geçerliğini saptamak üzere faktör analizi uygulamışlardır. Ölçeğin Eys ve ark. (2009a) tarafından gerçekleştirilen faktör analizi sonucunda elde edilen madde faktör yükleri **Çizelge 4**'te verilmiştir.

Çizelge 4. GSÇE'nin Orijinal İngilizce Formuna Ait Faktör Analizi Sonuçları

Boyutlar	Madde No	Faktör Yükü	\bar{X}	Ss
Görev	1	.63	6.66	1.97
	3	.70	6.43	1.93
	5	.75	6.67	1.93
	18	.83	6.63	1.84
	8	.80	6.45	1.91
	10	.58	7.15	1.73
	14	.69	6.79	2.02
	16	.67	6.06	1.99
Sosyal	2	.68	6.24	2.03
	4	.68	6.80	2.36
	7	.81	5.23	2.27
	9	.87	5.88	2.41
	17	.83	5.65	2.40
	11	.84	6.07	2.14
	13	.72	6.69	2.06
	15	.79	5.70	2.11

Genç Spor Çevre Envanterinin Türk Kültürüne Uyarlanması Süreci

Bu tez çalışması kapsamında, genç sporcu gruplarının sargınlık düzeylerini ölçme amacı ile geliştirilen Genç Spor Çevre Envanteri (*Youth Sport Environment Questionnaire*) Türk kültürüne uyarlanmıştır. Ölçeğin uyarlanması Hambleton ve

Patsula (1998)'nın kültürlerarası ölçek uyarlamaya yönelik önerileri dikkate alınarak gerçekleştirilmiş ve şu adımlar izlenmiştir:

1. Öncelikle yeni bir ölçek geliştirmenin mi yoksa hâlihazırda var olan bir ölçeği uyarlamanın mı işlevsel olacağı kararlaştırılmalıdır.
2. Şayet ölçek uyarlaması yapılacaksa ölçeği geliştirenlerden gerekli izni almak gerekmektedir.
3. Nitelikli çevirmenler seçilmelidir.
4. Ölçeğin çevirisi tamamlanmalı ve uyarlama aşamasına geçilmelidir.
5. Uyarlanmış ölçek gözden geçirilerek gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.
6. Düzenlemelerin ardından elde edilen uyarlanmış ölçeğin pilot çalışması yapılmalıdır.
7. Pilot çalışma neticesinde gerekli görülen şekilde yeniden düzenlenen ölçeğin daha büyük bir gruba uygulanarak saha çalışması yapılmalıdır.
8. Ölçeğin aslından ve hedef dile uyarlanmış formundan elde edilen ölçek puanlarını karşılaştırmak için uygun bir istatistiksel yöntem kullanılmalıdır.
9. Şayet kültürler arası karşılaştırma yapılacaksa, dil eşdeğerliğinin sağlanmış olduğundan emin olunmalıdır.
10. Ölçeğin geçerlik çalışmaları yapılmalıdır.

Tüm bu bilgiler ışığında ölçek uyarlama yönteminin daha işlevsel olacağı düşünülmüş ve ilk olarak Eys ve ark. (2009a) 'dan ölçeği uyarlamak üzere gerekli izin alınmıştır (EK 2).

Çeviri Aşaması

Genç Spor Çevre Envanterinin çeviri aşamasında, Brislin (1986)'in, çeviri-geri çeviri yöntemine ilişkin olarak önerdiği çeviri adımları izlenmiştir. Envanterin orijinal İngilizce formu, spor bilimleri alanından akademik düzeyde İngilizce yetkinliğine sahip üç ve dil bilimleri alanında uzman iki akademisyene gönderilerek Türkçe'ye çevrilmiştir. Beş uzmandan temin edilen Türkçe çeviriler, değerlendirilerek tek bir form haline getirilmiştir. Türkçe'ye çevrilen ölçeğin geri çevirisi dil bilimleri alanından üç farklı uzmana yaptırılmış ve bu işlemde sonra elde edilen İngilizce maddeler orijinal envanter maddeleri ile karşılaştırılarak olası hatalar ve farklılıklar belirlenmiştir. Bu aşamada elde edilen birbirleriyle aynı çeviriler, Türkçe envantere son halini vermiştir. Genç Spor Çevre Envanterinin elde edilen Türkçe formu, spor psikolojisi alanından üç akademisyene gönderilerek uzman görüşü alınmıştır. Uzman görüşü dikkate alınarak hatalar ve farklılıklar giderilmiş ve ardından orijinal envanter ile Türkçe envanter arasındaki uyum bir kez daha kontrol edilmiştir. Bu aşamadan sonra ortaya çıkan Genç Spor Çevre Envanterinin nihai Türkçe formu, Türkçe alanında yetkinliğe sahip bir uzmana gönderilerek envanterdeki cümlelerin dil bilgisi kontrolleri yapılmıştır.

Dil bilgisi kontrollerinin ardından envanterin okunabilirliği değerlendirilmiştir. Ateşman (1997) okunabilirliği, okuyan kişi tarafından bir metnin kolay ya da güç anlaşılması olarak ifade etmiştir. Envanterin okunabilirliğini değerlendirmek üzere Flesch tarafından geliştirilen ve Türkçe için uyarlamasını Ateşman'ın yaptığı okunabilirlik formülü kullanılmıştır. Sözcük ve cümle uzunluklarını temel alan bir yaklaşımla geliştirilen formülün uygulanması sonucunda elde edilen okunabilirlik sayısı, 1-29: çok zor, 30-49: zor, 50-69: orta güçlükte, 70-89: kolay ve 90-100: çok

kolay şekilde değerlendirilmektedir. Formülün uygulanışı şu şekildedir (Ateşman, 1997):

$$\text{Okunabilirlik} = 198,825 - 40,175*A - 2,610*B$$

A=Ortalama kelime uzunluğu

B=Ortalama cümle uzunluğu

Bu formüle göre gerekli hesaplamalar yapıldığında, GSÇE'nin okunabilirlik sayısı **56.632** çıkmaktadır. Bu sonuca göre envantere ilişkin okunabilirlik düzeyi orta güçlükte olarak değerlendirilmektedir.

Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları

Envanterin yapı geçerliğinin sınanması için Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) gerçekleştirilmiş, envanterin güvenirliliği için ise Cronbach Alpha katsayısı hesaplanmış ve madde toplam korelasyonundan yararlanılmıştır.

Doğrulayıcı Faktör Analizi

GSÇE'nin yapısal geçerliliğini sınamak ve desteklemek üzere DFA'dan yararlanılmıştır. DFA, ölçek yapısına ilişkin çeşitli hipotezleri ve verilerin elde edilen faktörlerle uyuşup uyuşmadığını test etmek üzere kullanılan bir faktör analizi tekniğidir (Field, 2009). Diğer bir ifade ile DFA, ilgili değişkenlerin bir kuramdan hareketle ortaya konan faktörler altında toplanacağı biçimindeki bir yordamanın sınanmasını sağlamaktadır. DFA aynı zamanda bir ölçeğin uygulanan gruplar, araştırma evreni ve zamana bağlı olarak değişiklik gösterip göstermediğini incelemek üzere kullanılmaktadır (Harrington, 2009).

GSÇE'nin orijinal İngilizce formuna ilişkin DFA sonuçları **Çizelge 5**'te verilmiştir.

Çizelge 5. GSÇE'nin Orijinal İngilizce Formuna İlişkin Uyum İyiliği Göstergeleri

İndeks	χ^2	sd	P	CFI	SRMR
Değer	436.29	103	.000*	.903	.068

DFA neticesinde ortaya çıkan indeks değerleri üzerine AMOS (Analysis of Moment Structures) yazılımının model-veri uyumuna ilişkin bazı öneriler sunduğu görülmüştür. Madde 9 ve madde 13'ün modifikasyon indeksi değerleri incelendiğinde, bu iki madde arasında anlam yakınlığı bağlamında ortaya çıkan uyumsuzluk değerinin oldukça yüksek bir düzeyde olduğu görülmüştür. Dolayısıyla bu iki maddeye ilişkin yüksek hata kovaryansı modele eklenmiş ve DFA yeniden gerçekleştirilmiştir. DFA sonuçlarına ilişkin uyum indeksi değerleri **Çizelge 6**'da verilmiştir.

Çizelge 6. Modifikasyon Öncesi Doğrulayıcı Faktör Analizine İlişkin Uyum İyiliği Göstergeleri

İndeks	χ^2	sd	P	GFI	AGFI	RMR	NNFI	CFI	RMSEA	SRMR
Değer	314.28	103	.000*	.867	.824	.264	.864	.883	.091	.0667

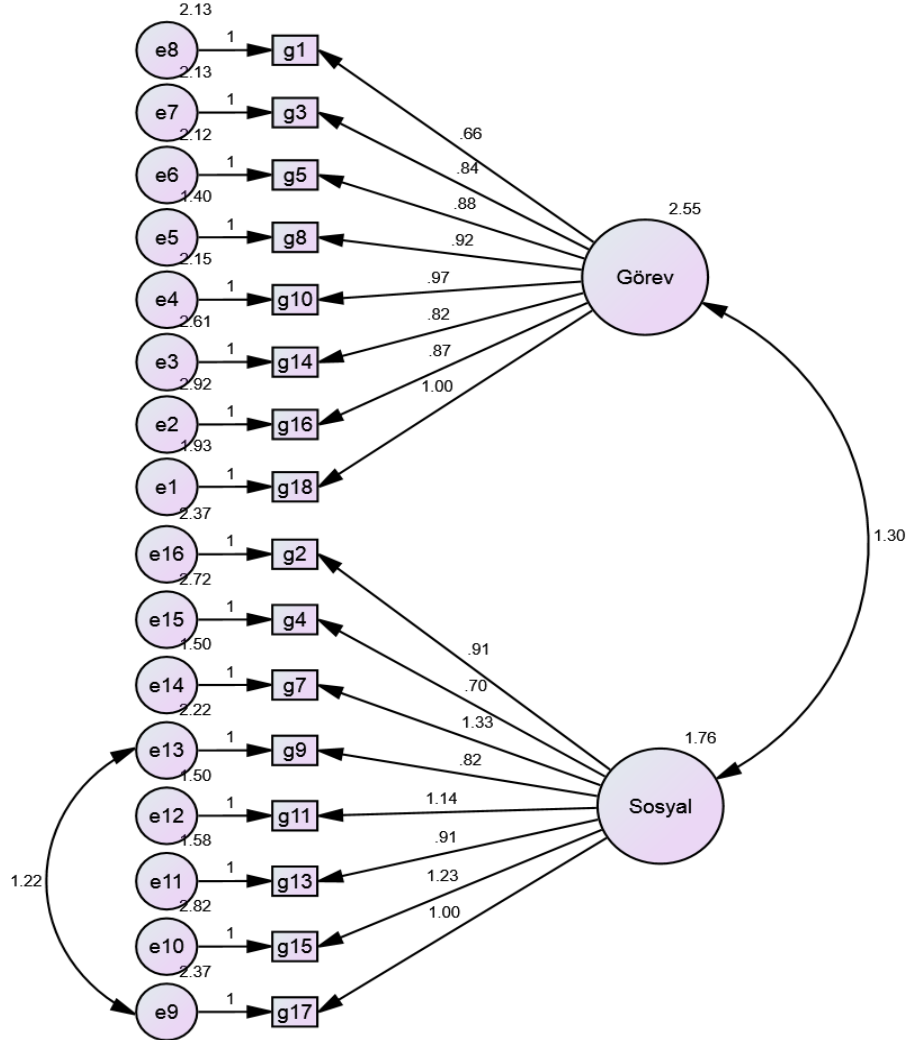
Model-veri uyumunu sınamak üzere, gerekli modifikasyonlar gerçekleştirildikten sonra tekrar uygulanan DFA'ya ilişkin uyum indeksi değerleri **Çizelge 7**'de verilmiştir.

Çizelge 7. Doğrulayıcı Faktör Analizine İlişkin Uyum İyiliği Göstergeleri

İndeks	χ^2	sd	P	GFI	AGFI	RMR	NNFI	CFI	RMSEA	SRMR
Değer	241.52	102	.000*	.893	.858	.237	.909	.923	.074	.0601

Çizelge 7'de görüldüğü üzere Ki-kare benzerlik oranı $\chi^2=241.52$ olarak hesaplanmıştır. Ki-kare değeri yorumlanırken serbestlik derecesi (sd=102) ve Ki-kare değerinin birbirine oranına bakılmaktadır. Sümer (2000), χ^2/sd oranına ilişkin olarak 5'ten küçük değerlerin orta düzeydeki uyumu, 3'ten küçük değerlerin ise mükemmel uyumu gösterdiğini belirtmektedir. Bu bağlamda DFA neticesinde 2.36 olarak hesaplanan χ^2/sd değeri, mükemmel düzeyde bir uyumun var olduğunu belirtmektedir. Uyum iyiliği göstergelerinden olan Uyum İyiliği İndeksi (GFI) ve Standartlaştırılmış Uyum İyiliği (AGFI) değerleri bazı durumlarda negatif olabilen fakat genellikle 0 ile 1 arasında değişen değerler olmakla birlikte, değer 1'e yaklaştıkça modelin iyi uyum gösterdiğini belirtmektedir (Byrne, 2010). Diğer bir ifadeyle, mükemmel bir model-veri uyumu için GFI değerinin .90'dan, AGFI değerinin ise .95'ten yüksek olması gerekmektedir (Hooper ve ark., 2008). Modele ait GFI değeri .893, AGFI ise .858 olarak hesaplandığından DFA sonucunda test edilen modelin örneklemden alınan verilerle iyi bir uyum içerisinde olduğu söylenebilir. Bir diğer uyum iyiliği göstergesi olan Ortalama Hataların Karekökü (RMR) değeri .237 olarak hesaplanmıştır. RMR'nin düşük bir değere sahip olması model-veri uyumunun iyi düzeyde olduğunu ortaya koymaktadır. Fakat RMR'nin örneklem büyüklüğüne göre değişiklik göstermesi bu değer yorumlanmasını güçleştirmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2007). RMR'ye benzer yapıda fakat yorumlanabilirlik açısından daha yerinde olacağı düşünülen Standardize Edilmiş Artık Ortalamaların Karekökü (SRMR) .060 olarak hesaplanmıştır. SRMR değerinin .08'den küçük olması model-veri uyumuna ilişkin olarak güçlü bir gösterge olarak değerlendirilmektedir (Harrington, 2009). Uyum iyiliği göstergelerinden Normlaştırılmamış Uyum İndeksi (NNFI veya TLI) değeri DFA sonucunda .909 olarak hesaplanmıştır. NNFI değerinin .90'ın üzerinde olması model-veri uyumunun iyi düzeyde olduğunu, .95'in üzerinde olması ise model-veri uyumunun mükemmel düzeyde olduğunu göstermektedir. DFA sonucunda elde edilen değerler bu bağlamda değerlendirildiği takdirde, model-veri uyumuna ilişkin olarak iyi bir uyum sağlandığı söylenebilir. Son olarak değerlendirilmesi gereken iki önemli belki de en fazla raporlanan uyum iyiliği göstergesi Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (CFI) ve Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü (RMSEA) değerleridir. DFA sonucunda CFI .923 ve RMSEA .074 olarak hesaplanmıştır. CFI için kritik değer olarak .90 ve üzeri mükemmel uyumu nitelerken, RMSEA değerinin ise .08'den düşük olması beklenmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2007). Tüm bu bilgiler ışığında model-veri uyumu değerlendirildiğinde, kabul edilebilir bir düzeyde model-veri uyumunun var olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Model ve veri arasındaki uyumun sağlanabilmesi adına AMOS yazılımı tarafından önerilen modifikasyon değişikliklerinin uygulanmasıyla ortaya çıkan modelin son hali Şekil 4’te verilmiştir.

Şekil 4. İki Faktörlü DFA Modeli

Güvenirlilik

Büyüköztürk (2015) güvenirliliği, katılımcılar tarafından ölçme aracındaki maddelere verilmiş cevaplar arasındaki tutarlık olarak ifade etmiştir. İç tutarlığı hesaplamak üzere Cronbach Alpha katsayısından, madde ayırt edicilik düzeyi için ise madde toplam korelasyonundan faydalanılmıştır. Madde toplam korelasyonu, ölçme aracından alınan puanlar ile ölçme aracının toplam puanı arasındaki ilişkiyi açıklamak üzere her bir maddeden alınan puanlar ile faktörlerden alınan puanlar arasındaki korelasyonların hesaplanması ile elde edilmektedir (Büyüköztürk,

2015). Madde toplam korelasyonuna ilişkin madde analizi sonuçları **Çizelge 8**'de verilmiştir.

Çizelge 8. Madde Analizi Sonuçları

Madde No	Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyonu	t (Alt%27-Üst%27)
1	.464	8.09**
2	.518	9.16**
3	.595	9.90**
4	.396	7.52**
5	.588	10.01**
7	.691	13.04**
8	.694	10.95**
9	.489	8.10**
10	.620	11.67**
11	.655	12.16**
13	.623	9.73**
14	.452	8.04**
15	.574	10.71**
16	.574	10.90*
17	.542	10.11**
18	.591	10.49**

n=250

n1=67, n2=67

** < .001, * < .05

Çizelge 8 incelendiğinde, GSÇE’de yer alan tüm maddeler için madde toplam korelasyonlarının .39 ile .69 arasında değiştiği görülmektedir. Maddeler içinde en düşük korelasyonu .396 ile 4. madde, en yüksek korelasyonu ise .691 ile 7. madde sağlamıştır. Büyüköztürk (2015), madde toplam korelasyon değeri .30 ve üzerindeki maddelerin katılımcıları iyi ayırt ettiğini ifade etmektedir. GSÇE’den alınan sargınlık puanlarının alt%27 ve üst%27’ine yönelik olarak yapılan ilişkisiz t testi sonuçları ise anlamlı düzeyde bulunmuştur (p<.001; p<.05).

GSÇE’nin faktörlerine ve envanterin geneline ait güvenilirlik düzeyleri **Çizelge 9**’da verilmiştir.

Çizelge 9. GSÇE’nin Geneline ve Alt Boyutlarına Ait Güvenilirlik Değerleri

Boyutlar	Görev	Sosyal	Genel
Cronbach Alpha (α) Değeri	.876	.871	.899

Çizelge 9 incelendiğinde, GSÇE’nin güvenilirliğine ilişkin Cronbach Alpha katsayısı “Görev” boyutunda .876, “Sosyal” boyutta ise .871 olarak hesaplanmıştır. GSÇE’nin geneline ait güvenilirlik düzeyinin ise .899 olduğu görülmektedir. Field (2009)’a göre, psikolojik yapılar içeren ölçeklerin Cronbach Alpha katsayısı minimum .7 düzeyinde olmalıdır. Sonuçlar bu bağlamda değerlendirildiğinde envantere ilişkin güvenilirlik düzeyinin yüksek olduğu ortaya çıkmaktadır.

Verilerin Toplanması

Genç sporcuların takım sargınlığı ve kolektif yeterlik inançlarının incelendiği bu tez çalışmasının evren ve örneklemini 18 yaşın altındaki sporcular oluşturmaktadır. Çalışmanın katılımcıları olarak reşit olmayan bireyler belirlenmiş olduğundan aile ve antrenörden izin alma yoluna gidilmiştir. Dolayısıyla velilere ve antrenörlere Veli Onay Formu (**EK 1**) gönderilerek araştırmaya katılımların gönüllülük esasıyla gerçekleşmesi sağlanmıştır. Uygulamaların gerçekleştirilmesi adına her takım düzeyinde bir antrenman günü belirlenirken, uygulamalar ilgili antrenman günlerinde antrenman öncesinde gerçekleştirilmiştir. Veriler yarıyıl tatili ve yarıyıl tatilinin bitiminde toplanmıştır. Uygulama bizzat araştırmacının kendisi tarafından gerçekleştirilirken, uygulama öncesinde katılımcılara araştırmanın amacı ve önemine ilişkin bilgi verilmiş, araştırmada kullanılan ölçme araçları tanıtılmış ve gönüllük esası gereği araştırmaya katılmak istemediğini bildiren sporcular araştırmanın kapsamı dışında tutulmuştur.

Verilerin Analizi

Bu araştırma kapsamında elde edilen veriler betimleyici istatistikler, KMO katsayısı, Bartlett Küresellik Testi, doğrulayıcı faktör analizi, madde toplam korelasyonu, Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Analizi, t-testi, One Way Anova ve Cronbach Alpha yöntemlerinden yararlanılarak analiz edilmiştir. Analizler için SPSS 22 ve AMOS 23 istatistik programları kullanılmıştır.

Verilerin faktör analizi için uygunluklarını sınamak üzere Kaiser-Meyer-Olkin katsayısı, verilerin çok değişkenli normal dağılımdan gelip gelmediğini test etmek üzere ise Bartlett Küresellik Testi uygulanmıştır. Geçerlik çalışması için faktör analizinin uygulanabilir olduğu görüldükten temel bileşenler analizi ve Varimax döndürme tekniği kullanılmıştır. Model-veri uyumunu test etmek üzere DFA gerçekleştirilmiştir. Envanter içerisinde yer alan maddelerin ayırt edicilik düzeyleri madde toplam korelasyonu yöntemi ile elde edilirken, envanterin iç tutarlılığı için ise Cronbach Alpha katsayısına başvurulmuştur. Verilerin normal dağılım gösterip göstermediklerini belirlemek üzere basıklık (kurtosis) ve çarpıklık (skewness) değerlerine bakılmıştır. Veri yapısının normal dağılım göstermesi üzerine ilgili değişkenlere göre t-testi ve One Way Anova analizleri gerçekleştirilmiştir. Kolektif yeterlik ve takım sargınlığı arasındaki ilişkiye yönelik olarak Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Analizi uygulanmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde Türkçeye uyarlaması yapılmış Genç Spor Çevre Envanterinden (GSÇE) elde edilen verilere ilişkin analiz bulgularına yer verilmiştir. Verilerin analizinde t-testi, varyans ve korelasyon analizleri kullanılmıştır.

Çizelge 10. GSÇE'nin Dilsel Eşdeğerliğine İlişkin Korelasyon Analizi Bulguları

Boyutlar	Uygulama	\bar{X}	Ss	r
Görev	Türkçe Form	6.7070	1.2502	.839
	İngilizce Form	6.1992	1.0287	
Sosyal	Türkçe Form	6.4063	1.6510	.852
	İngilizce Form	5.5313	1.1917	

N=32, *p<.01

GSÇE'nin Türkçe ve İngilizce formları arasındaki dilsel eşdeğerlik düzeyini belirlemek üzere, Türkçe ve İngilizce dillerine hâkim 32 sporcu seçilerek birer saat arayla envanterin önce İngilizce formu uygulanmış ardından ise Türkçe formu doldurmaları istenmiştir. Çizelge 10 incelendiğinde, GSÇE'nin görev alt boyutuna ilişkin olarak Türkçe ve İngilizce formlar arasındaki korelasyon katsayısının $r=.839$ ($p<.01$) olduğu, sosyal alt boyutuna ilişkin olarak Türkçe ve İngilizce formlar arasındaki korelasyon katsayısının ise $r=.852$ ($p<.01$) olduğu görülmektedir. Korelasyon katsayısı (r) mutlak bir değer olarak alındığında, .0-.30 arasındaki değerlerin zayıf düzeyde bir ilişkinin varlığını; .30-.70 arasındaki değerlerin orta düzeyde bir ilişkinin varlığını; .70-1.00 arasında yer alan değerlerin ise kuvvetli düzeyde bir ilişkinin varlığını açıkladığı belirtilmektedir (Büyüköztürk, 2015; Alpar, 2010). Buna göre, alt boyutlara ilişkin olarak Türkçe ve İngilizce formlar arasında kuvvetli düzeyde bir ilişki olduğu anlaşılmış ve envanterin dilsel eşdeğerliğe sahip olduğu görülmüştür.

Bu aşamada katılımcılardan toplanan verilerin normal dağılım gösterip göstermemesi, uygulanacak analiz yönteminin belirlenmesi açısından oldukça önemlidir. Bu bağlamda analizler parametrik ya da parametrik olmayan testler aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Bu test yönteminin belirlenebilmesi için örneklemden elde edilen verilerin basıklık ve çarpıklık değerlerine bakılmıştır.

Çizelge 11. Verilerin Dağılımına İlişkin Bulgular

Madde	Çarpıklık		Basıklık	
	Değer	Std. Hata	Değer	Std. Hata
1. Hepimiz takımımızın hedefleri için aynı bağlılığı paylaşıyoruz.	-1.207	.154	1.447	.307
2. Takım arkadaşlarımı benimle bir şeyler yapmaya davet ederim.	-1.026	.154	.631	.307
3. Takım olarak hepimiz aynı fikirdeyiz.	-.602	.154	.017	.307
4. En iyi arkadaşlarımdan bazıları bu takımdadır.	-1.192	.154	.922	.307
5. Takım olarak birlikte çalışma tarzımızı beğenirim.	-1.097	.154	.876	.307
7. Birbirimizle olabildiğince vakit geçiririz.	-.851	.154	.247	.307
8. Takım olarak biz bir bütünüz.	-1.284	.154	1.356	.307
9. Takım arkadaşlarımla sık sık iletişim kurarım (telefon, yazılı mesaj, internet).	-1.244	.154	1.494	.307
10. Bu takım performansımı artırmak için bana yeterli olanakları sunuyor.	-1.220	.154	.803	.307
11. Takım arkadaşlarımla birlikte vakit geçiririm.	-1.083	.154	1.023	.307
13. Sezon bittikten sonra da takım arkadaşlarımla iletişim kuracağım.	-1.183	.154	1.371	.307
14. Takımımın kazanma isteğinden memnunum.	-1.287	.154	1.058	.307
15. Antrenman dışında da birbirimizden ayrılmayız.	-.555	.154	-.408	.307
16. Oyun anlayışım takım arkadaşlarımla aynıdır.	-.679	.154	-.033	.307
17. Birbirimizle sık sık iletişim kururuz (telefon, yazılı mesaj, internet).	-1.389	.154	1.469	.307
18. Takım olarak çalışma tarzımızı seviyoruz.	-.943	.154	.375	.307

Çizelge 11 incelendiğinde, GSÇE ile toplanan verilerin çarpıklık değerlerinin - 1.389 ile -.555 arasında değiştiği; basıklık değerlerinin ise 1.494 ile -.408 arasında değiştiği görülmektedir. Bir ölçme aracından toplanan verilerin normal dağılımına ilişkin olarak belirtilen çarpıklık ve basıklık değerleri ± 1.5 (Tabachnick ve Fidell, 2007) ve ± 2 (George ve Mallery, 2003) aralıklarında yer almaktadır. Envanterden toplanan verilerin normal dağılım sergilediği görüldüğünden analizlerde parametrik testler kullanılmıştır.

Çizelge 12. GSÇE’de Yer Alan Alt Boyutların Cinsiyet Değişkenine Göre MANOVA Karşılaştırma Tablosu

Etki	Bağımlı Değ.	Pillai's Trace	F	Hipotez Sd	p	Hata sd	η^2
Cinsiyet	Görev Sargınlığı	.41	8.532	2	.004	247	.033
	Sosyal Sargınlık		6.835	2	.009	247	.027

*p<0.05

GSÇE’nin iki alt boyutuna ilişkin puan ortalamaları üzerinde gerçekleştirilen tek faktörlü MANOVA sonucunda, katılımcıların görev sargınlığı (Pillai's Trace = .41, $F(2, 247) = 8.53, p=.004, \eta^2=.033$) ve sosyal sargınlık (Pillai's Trace = .41, $F(2, 247) = 6.835, p=.009, \eta^2=.027$) algılarında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın

olduğu ortaya çıkmıştır. Cinsiyetin görev sargınlığı alt boyutundaki varyansın %3'ünü açıkladığı görülürken, sosyal sargınlık alt boyutundaki varyansın %2'sini açıkladığı görülmektedir. Bu bağlamda cinsiyet ile takım sargınlığı ve sosyal sargınlık alt boyutları arasında düşük düzeyde bir etki büyüklüğü söz konusudur. Bulgulara göre, kadın katılımcıların takım sargınlığı algılarının ($\bar{X}_{\text{görev}} = 7.325$; $\bar{X}_{\text{sosyal}} = 7.305$) erkek katılımcılara ($\bar{X}_{\text{görev}} = 6.751$; $\bar{X}_{\text{sosyal}} = 6.824$) oranla daha yüksek olduğu görülmektedir.

Çizelge 13. GSÇE’de Yer Alan Alt Boyutların Takımda Bulunma Süresi Değişkenine Göre ANOVA Karşılaştırma Tablosu

Boyutlar	TBS	N	$\bar{Y}_{a\bar{s}}$	\bar{X}	Ss	F	p
Görev	0-1 yıl	74	15.25	6.87	1.34	.358	.783
	2-3 yıl	89	14.96	6.99	1.49		
	4-5 yıl	40	14.97	7.07	1.44		
	6 yıl ve üzeri	47	15.23	6.79	1.65		
Sosyal	0-1 yıl	74	15.25	6.64	1.32	2.239	.084
	2-3 yıl	89	14.96	7.07	1.38		
	4-5 yıl	40	14.97	7.21	1.52		
	6 yıl ve üzeri	47	15.23	7.13	1.21		

TBS: Takımda Bulunma Süresi

Çizelge 13 incelendiğinde, GSÇE’nin alt boyutlarında katılımcıların takımda bulunma sürelerine göre anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($p > .05$). Katılımcıların takımda bulunma sürelerine ilişkin ortalama puanlarının, ilk üç değer aralığı (0-1 yıl, 2-3 yıl, 4-5 yıl) boyunca her iki alt boyutta da yükselmekte olduğu görülürken, 6 yıl veya daha uzun süredir takımlarında bulunan sporcuların ortalama puanlarında her iki alt boyutta da bir azalış gerçekleştiği görülmektedir.

Çizelge 14. Kolektif Yeterlik Ölçeğinden Alınan Puanların Cinsiyet Değişkenine Göre T-testi Karşılaştırma Tablosu

Kolektif Yeterlik	N	\bar{X}	Ss	t	p
Erkek	170	2.4966	.53	-.022	.982
Kadın	80	2.4982	.48	-.023	

Çizelge 14 incelendiğinde, genç erkek ve kadın sporcuların kolektif yeterlik puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı ortaya çıkmıştır ($p > .05$). Kolektif yeterlik ölçeğinden elde edilen, erkek ve kadın sporculara ilişkin puan düzeyleri birbirine oldukça yakındır. Kadın sporcuların erkek sporculara oranla az bir farkla daha yüksek puan ortalamasına sahip oldukları belirlenmiştir.

Çizelge 15. Kolektif Yeterlik Ölçeğinden Alınan Puanların Takımda Bulunma Süresi Değişkenine Göre ANOVA Karşılaştırma Tablosu

TBS	N	$\bar{Yaş}$	\bar{X}	Ss	F	p
0-1 yıl	74	15.25	2.53	.45	1.106	.347
2-3 yıl	89	14.96	2.46	.58		
4-5 yıl	40	14.97	2.40	.49		
6 yıl ve üzeri	47	15.23	2.57	.47		

TBS: Takımda Bulunma Süresi

Çizelge 15 incelendiğinde, katılımcıların kolektif yeterlik puanlarında, sporcuların takımda bulunma sürelerine göre anlamlı bir farklılığın ortaya çıkmadığı görülmektedir ($p>.05$). Katılımcıların takımda bulunma sürelerine ilişkin ortalama puanlarının, ilk üç değer aralığı (0-1 yıl, 2-3 yıl, 4-5 yıl) boyunca azalmakta olduğu görülürken, 6 yıl veya daha uzun süredir takımda bulunan sporcuların kolektif yeterlik puanlarının yükseldiği gözlemlenmiştir.

Çizelge 16. Katılımcıların Takım Sargınlığı ve Kolektif Yeterlik İnançlarına İlişkin Korelasyon Analizi Sonuçları

	Görev Sargınlığı	Sosyal Sargınlık	Kolektif Yeterlik
Görev Sargınlığı	1	.481**	-.312**
Sosyal Sargınlık		1	-.149*
Kolektif Yeterlik			1

* $p<.05$; ** $p<.01$

Çizelge 16 incelendiğinde, kolektif yeterlik puanları ile takım sargınlığının görev ($r=-.312$, $p<.01$) ve sosyal ($r=-.149$, $p<.05$) alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı fakat negatif bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Korelasyon katsayısı (r) mutlak bir değer olarak alındığında, .0-.30 arasındaki değerlerin zayıf düzeyde bir ilişkinin varlığını; .30-.70 arasındaki değerlerin orta düzeyde bir ilişkinin varlığını; .70-1.00 arasında yer alan değerlerin ise kuvvetli düzeyde bir ilişkinin varlığını açıkladığı belirtilmektedir (Büyüköztürk, 2015; Alpar, 2010). Green ve Salkind (2008), korelasyon katsayısının (r) negatif olması durumunda, değişkenler arasında doğrusal olmayan bir ilişkinin yani değişkenlerden birinin düzeyi artarken diğer değişkenin düzeyinin düşeceğini ifade etmişlerdir. Sonuçlar bu bağlamda değerlendirildiğinde, takım sargınlığına ilişkin alt boyutların kolektif yeterlik inançları ile ters yönlü bir ilişkiye sahip olduğu; takım sargınlığının görev alt boyutu ile kolektif yeterlik inançları arasında orta düzey bir ilişkinin olduğu; takım sargınlığının sosyal alt boyutu ile kolektif yeterlik inançları arasında zayıf (düşük) düzeyde bir ilişki olduğu ortaya çıkmaktadır.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu bölümde GSÇE ve Kolektif Yeterlik Ölçeği aracılığıyla elde edilip istatistiksel analizleri gerçekleştirilen araştırma bulgularına ilişkin tartışma ve sonuçlara yer verilmiştir.

Bu araştırma kapsamında Eys ve ark. (2009a) tarafından geliştirilen Genç Spor Çevre Envanteri Türkçeye uyarlanmış, geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları kapsamında, ilk olarak faktör yapısını doğrulamak ve model-veri uyumuna ilişkin uyumu değerlendirmek üzere Doğrulayıcı Faktör Analizi gerçekleştirilmiştir. DFA neticesinde elde edilen uyum iyiliği göstergeleri, AMOS yazılımının önerdiği bir modifikasyon neticesinde kabul edilebilir düzeylere çıkmış ve model-veri uyumunun sağlandığı görülmüştür. Son olarak gerçekleştirilen güvenilirlik çalışmaları ile envantere ve envanter içerisinde yer alan faktörlere ilişkin güvenilirlik düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür. Faktör analizleri sonucunda, Eys ve ark. (2009a)'nın ortaya koyduğu iki faktörlü yapı (görev ve sosyal alt boyutlar) doğrulanmış ve İngilizce orijinal form ile benzeşen bir şekilde her faktöre sekizer maddenin dağıldığı görülmüştür. Envanterin İngilizce orijinal formu aynı zamanda Farsça, Çekçe ve Slovakça dillerine de uyarlanmıştır (Eshghi ve ark., 2015; Siska ve ark., 2014). Çek ve Slovak dillerine yönelik gerçekleştirilen uyarlama çalışmaları neticesinde bir madde bu envanterlerden çıkarılmış ve envanterlerde yer alan nihai madde sayısı on beş olmuştur. Eys ve ark. (2009a) orijinal envanterin okunabilirliğini değerlendirdikleri gibi, bu çalışma kapsamında envanterin okunabilirliği de değerlendirilmiştir. Ateşman (1997)'in uyarladığı okunabilirlik formülünün uygulanması sonucunda, envantere ilişkin okunabilirlik düzeyinin orta güçlükte olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda GSÇE, hem İngilizce orijinal envanterle hem de hâlihazırda alanyazında yer alan diğer uyarlama çalışmalarıyla benzer geçerlik, güvenilirlik ve okunabilirlik düzeyine sahiptir. Dolayısıyla bu araştırma kapsamında Türkçeye uyarlanan GSÇE'nin, ergen sporcularda (13-17 yaş aralığı) takım sargınlığı algılarının değerlendirilebilmesini sağlayacak geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu ortaya çıkmaktadır.

Denence 1. Genç sporcuların takım sargınlığı algıları sporcuların cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Katılımcıların görev sargınlığı [Pillai's Trace = .41, $F(2, 247) = 8.53$, $p=.004$, $\eta^2=.033$] ve sosyal sargınlık [Pillai's Trace = .41, $F(2, 247) = 6.835$, $p=.009$, $\eta^2=.027$] algılarında katılımcıların cinsiyetlerine göre anlamlı bir fark gözlemlenmiştir. Kadın katılımcılar, takım sargınlığının gerek görev alt boyutunda gerekse sosyal alt boyutunda erkek katılımcılara göre daha yüksek puan ortalamalarına sahipken, sosyal sargınlık alt boyutunda daha yüksek puan ortalamaları elde ettikleri görülmektedir. Araştırma bu yönüyle McLaren (2013)'in çalışmasını destekler niteliktedir. Özellikle kadın sporcularda sosyal sargınlık düzeyinin görev sargınlığına oranla takım sargınlığı için daha önemli bir yordayıcı olduğu, takım sargınlığının gelişmesi halinde kadın sporcuların takım sargınlığı düzeyini korumaya daha eğilimli oldukları vurgulanmaktadır (McLaren, 2013). Önceki çalışmalar ışığında, cinsiyetin takım sargınlığını etkileyen bireysel faktörlerden biri olduğu, erkek ve kadın sporcuların görev ve sosyal sargınlık bağlamında farklılaştıkları ve antrenörün seçtiği yaklaşıma göre geliştirilen

tepkilerin cinsiyet bağlamında değişiklik gösterebileceği belirtilmektedir (Filho ve ark., 2014). Carron ve ark. (2002) tarafından sargınlık ile performans arasındaki ilişkiye yönelik olarak gerçekleştirilen meta-analizi çalışmasında, kadın sporcularda erkek sporculara göre takım sargınlığı - performans ilişkisinin daha kuvvetli bir bağa sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Sonuçlar bu bağlamda değerlendirildiğinde, kadın sporcularda takım sargınlığı düzeyinin geliştirilmesi bakımından sosyal sargınlığa odaklanılması gerektiği, sosyal sargınlık düzeyindeki bir düşüşün performans bağlamında daha zarar verici nitelikte olduğu düşünülmektedir.

Denence 2. Genç sporcuların takım sargınlığı inançları sporcuların takımda bulunma sürelerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Katılımcıların görev sargınlığı ve sosyal sargınlık algılarında, katılımcıların takımda bulunma sürelerine göre anlamlı bir farklılığın ortaya çıkmadığı görülmektedir ($p>.05$). Bu sonuç Jewitt ve ark. (2010)'nın genç sporcular üzerinde gerçekleştirdikleri ve takımda bulunma süresinin sosyal sargınlık düzeyinde anlamlı bir farklılığa sahip olduğu bulgusunu desteklemektedir. Brawley ve ark. (1987), bir takımdaki sporcuların, grubun oluşmasını izleyen ilk dönemlerde sosyal etkileşime nazaran görev boyutu üzerine daha fazla odaklandıklarını belirtmişlerdir. Her ne kadar bu tez çalışması kapsamında takımda bulunma süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamış olsa da, araştırma kapsamında ele alınan takımlar düzeyinde, takımlarına yeni katılan sporculara ilişkin ortalama sosyal sargınlık puanlarının ortalama görev sargınlığı puanlarından daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu bağlamda, bir takımda uzun süre bulunan sporcuların takımın genel sargınlık düzeyine ilişkin algılarının takıma yeni katılmış sporcuların algıladığı sargınlık düzeyine oranla daha güçlü olacağı, sargınlık algısının sporcunun takımda bulunma süresine göre farklılaşacağı ve sosyal sargınlığın takımda bulunma süresine ilişkin bir yordayıcı olarak değerlendirilebileceği vurgulanmaktadır (Heuzé ve Fontayne, 2002; Jewitt ve ark., 2010).

Denence 3. Genç sporcuların kolektif yeterlik inançları sporcuların cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Katılımcıların kolektif yeterlik inançlarında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir ($p>.05$). Kadın sporcuların kolektif yeterlik inançlarına ilişkin ortalama puanlarının erkek sporculardan daha yüksek olduğu fakat farkın oldukça düşük düzeyde ortaya çıktığı görülmektedir. Alanyazın incelemesi sonucunda, genç sporcular üzerinde gerçekleştirilmiş, kolektif yeterliğe ilişkin bu cinsiyet bulgusunu destekleyen ya da desteklemeyen nitelikte herhangi bir bulgu ya da bulguya yönelik tartışmaya rastlanmamıştır. Dolayısıyla bu çalışma kapsamında ortaya çıkan cinsiyete ilişkin kolektif yeterlik bulgusunun, kadın ve erkeklere ilişkin sosyal kimlik kavramı ile irdelenmesi gerektiği düşünülmektedir. Kadın ve erkek sporcular arasında ortaya çıkan ve çok düşük düzeyde nitelendirilebilecek bu fark, cinsiyete ilişkin sosyal adaptasyon ile açıklanabilir. Tamres ve ark. (2002), kadınların, stres altındayken başkalarından yardım istemeleri için teşvik edildiklerini aktarırken, erkekler için ise bu yardım arama davranışının zayıflık göstergesi olduğunu ve buna başvurmamaları için uyarıldıklarını belirtmektedir. Bir takım içinde stres altında bulunan sporcu, kendisine destek edinmek üzere takımdaki diğer sporcularla, bu sporcular içerisinde belirlemiş olduğu akran lideri

pozisyonundaki bir başkasıyla ya da antrenörüyle diyalog kurabilir. Bu noktada duygusal iletişime daha açık olan ve olumlu destek önerebilecek eğilime sahip grubu kadınlar oluşturmaktadır. Kolektif yeterliğin öncüllerinden liderlik/sözel ikna, güdüsel iklim, grup sargınlığı (Bandura, 1977) gibi açık iletişim neticesinde kolektif yeterliğin gelişimini etkileyen kaynaklar, kadınların sosyal kimliğine atfedilen özelliklerden dolayı kadınların daha fazla etkilendiği kavramlar olmaktadır.

Denence 4. Genç sporcuların kolektif yeterlik inançları sporcuların takımda bulunma sürelerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Katılımcıların kolektif yeterlik inançlarında katılımcıların takımda bulunma sürelerine göre anlamlı bir fark ortaya çıkmamıştır ($p>.05$). Alanyazın incelemesi sonucunda genç sporcular üzerinde gerçekleştirilmiş, kolektif yeterliğe ilişkin bu bulguyu destekleyen veya desteklemeyen nitelikte herhangi bir bulgu ya da bu bulguya yönelik bir tartışmaya rastlanmamıştır. Araştırma sonucunda her ne kadar anlamlı bir fark ortaya çıkmamış olsa da, takımda bulunma süresi değişkenine ilişkin yaş ortalamaları ve elde edilen ortalama puanlar arasında doğrusal fakat kısmi bir ilişkinin olduğu söylenebilir. Başka bir ifadeyle, sporcuların kolektif yeterlik puanının, sporcuların yaş ortalaması arttıkça yükseldiği görülmektedir. Bu bağlamda, sporcunun yaşı ile birlikte takımının özneliklerini daha iyi değerlendirebileceği, takım arkadaşlarının bireysel becerilerini daha belirgin şekilde anlamlandırabileceği düşünülmektedir.

Denence 5. Genç sporcuların takım sargınlığı inançları ve kolektif yeterlik inançları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Katılımcıların kolektif yeterlik puanları ile takım sargınlığının görev sargınlığı ($r=-.312$, $p<.01$) ve sosyal sargınlık ($r=-.149$, $p<.05$) alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı fakat negatif bir ilişkinin olduğu görülmektedir. GSÇE'nin sosyal sargınlık alt boyutu ile kolektif yeterlik arasında zayıf bir ilişki varken, görev sargınlığı alt boyutu ile kolektif yeterlik arasında ise orta dereceli bir ilişkinin söz konusu olduğu ortaya çıkmaktadır. İlişkinin yönü dikkate alındığında, görev sargınlığı düzeyi yüksek olan sporcuların düşük düzeyde kolektif yeterlik inançlarına sahip olduğu söylenebilir. Alanyazında, araştırma bağlamında ortaya çıkan bu sonucu destekleyen bir bulguya rastlanmamıştır. Yetişkin sporcular üzerinde gerçekleştirilen çeşitli takım sargınlığı ve kolektif çalışmaları, takım sargınlığı ve kolektif yeterlik inançları arasında karşılıklı ve pozitif yönlü bir ilişkinin olduğuna işaret etmektedir (Leo ve ark., 2010; Ramzaninezhad ve ark., 2009; Heuzé ve ark., 2006; Kozub ve McDonnell, 2000; Paskevich ve ark., 1999; Zaccaro ve ark., 1995; Spink, 1990). Toros (2010)'un araştırmasında, genç basketbolcuların takım sargınlığı ve kolektif yeterlik inançları turnuva öncesi ve turnuva sonrası bağlamında değerlendirilmiş, bu iki kavram arasındaki ilişkinin yönü pozitif olarak bulunmuştur. Price (2010) ise genç kadın futbolcular üzerinde gerçekleştirdiği çalışmada, kolektif yeterliğin görev sargınlığı ve sosyal sargınlık alt boyutlarıyla orta dereceli ve pozitif bir ilişki içerisinde olduğu sonucuna ulaşmıştır. Sonuçlar bu bakımdan değerlendirildiğinde, takım sargınlığı algısı yüksek takımların yüksek düzeyde kolektif yeterlik inancı taşıması beklenmektedir. Fakat bu araştırma kapsamında ortaya çıkan negatif sonucu değerlendirmek için göz önünde bulundurulması gereken çeşitli noktalar söz konusudur. Görev

sargınlığının kolektif yeterlik inançlarının oluşumuna katkıda bulunan bilgiler sağladığı göz önüne alındığında, sporcuların takım içindeki rollerinin açıkça belirlenmesi ve bu rollerin sporcular tarafından benimsenmesi neticesinde, sporcuların takımın başarılı olma kapasitesine ilişkin inançlarının olumlu yönde etkilenmesi beklenmektedir (Chow ve Feltz, 2014). Bu noktada rolü açık olmayan veya rolünü benimsemeyen sporcuların, takımın başarılı olma kapasitesine ilişkin inançlarının azalacağı düşünülebilir. Diğer yandan, özellikle genç sporcularda antrenör-sporcu ilişkisi ve antrenörün liderlik yönelimleri kolektif yeterlik üzerinde etkili olabilmektedir. Hampson ve Jowett (2012)'a göre antrenör-sporcu ilişkisi, kolektif yeterliğe ilişkin psiko-sosyal bir kaynak olarak değerlendirilebilir ve dolayısıyla kolektif yeterliğin öncülleri arasında sayılabilir. Jowett ve ark. (2012)'nın çalışmasında antrenör-sporcu ilişkisinin niteliği kolektif yeterliğin bir yordayıcısı olarak bulunmuştur. Sporcuların gelişimine yönelik olarak antrenörler tarafından odaklanılan bazı süreçler bu bakımdan oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Örneğin, sportmenlik davranışı ve ahlaki gelişim, özellikle genç sporcular bağlamında sporcuya kazandırılması amaçlanan önemli sporcu özelliklerindedir. Vargas-Tonsing ve ark. (2003)'na göre, antrenörün sportmenlik davranışı ve ahlaki gelişime daha çok önem vererek sporculara bu özellikleri kazandırabileceğine yüksek düzeyde inanç duyması kolektif yeterlik düzeyinde gerilemelere yol açabilmektedir. Bir başka ifadeyle, karakter oluşturma becerilerine daha çok önem veren antrenörler, sporcuların “kazanmak” olgusuna atfettiği değeri düşürebilmekte, dolayısıyla bu durum da kolektif yeterlik inançlarında gerilemelere yol açabilmektedir. Antrenörlerin liderlik yönelimleri ile kolektif yeterlik arasında da benzer bir ilişki söz konusudur. Yüksek düzeyde otokrat liderlik anlayışı sergileyen antrenörler, takımın kolektif yeterlik düzeyinde gerilemelere sebep olabilmektedir (Hampson ve Jowett, 2012; Ronayne, 2004). Otokrat lider davranışı, antrenörün kendi otoritesini vurgulayarak sporcuları karar mekanizması dışında konumlandığı liderlik davranışlarını içermektedir (Beam ve ark., 2004). Takım sargınlığı ve kolektif yeterlik inançları arasındaki negatif ilişkinin nedeni olduğu düşünülen noktalardan bir diğeri ise takım sargınlığıdır. Alanyazında sargınlık üzerine gerçekleştirilen araştırmaların birleştiği ortak nokta, sargınlığın takım süreçleri üzerinde olumlu etkilere sahip bir grup özelliği olduğudur. Dolayısıyla spor psikologları ve antrenörlerin takımlarının sargınlık düzeyini geliştirmek istemeleri, alanyazında birleşilen bu noktanın temel bir sonucudur. Ancak takım sargınlığına ilişkin giderek artan alanyazın ile birlikte sargınlığın bazı olumsuzluklara da yol açabileceği tartışılmaktadır (Rovio ve ark., 2009; Hardy ve ark., 2005; Langfred, 1998). Yüksek düzeyde görev sargınlığı grup düzeyinde sosyal ilişkilerin azalmasına, iletişim problemlerine, birey düzeyinde ise olumsuz etkilenmelere, çelişkili tutumlara, algılanan baskının artmasına, bireyin yaptığı katkının azalmasına yol açabileceği ifade edilirken, yüksek düzeyde sosyal sargınlığın grup düzeyinde zaman israfı, amaca ilişkin sorunlar ve iletişim problemleri gibi olumsuzlara, birey düzeyinde ise konsantrasyonun ve göreve bağlılığın azalmasına, sosyal izolasyona ve sosyal bağlılık sorunlarına yol açabileceği ifade edilmektedir (Hardy ve ark., 2005). Bu potansiyel olumsuzlukların, Zaccaro ve ark. (1995)'nin birey düzeyindeki sargınlığın kolektif yeterliğe ilişkin bir yordayıcı olabileceği savı ile birlikte değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Bu bakış açısıyla yaklaşıldığında, takım sargınlığının alt boyutları ile kolektif yeterlik arasındaki negatif ilişkinin, görev sargınlığına ilişkin

birey düzeyindeki olumsuzluklar (olumsuz etkilenmeler, çelişkili tutumlar, algılanan baskının artması, bireye ait katkının azalması) ile sosyal sargınlığa ilişkin birey düzeyindeki olumsuzluklar (konsantrasyonun azalması, göreve bağlılığın azalması, sosyal izolasyon ve sosyal bağlılık sorunları) neticesinde ortaya çıktığı söylenebilir. Bulgular incelendiğinde, araştırmaya katılan sporcuların sosyal sargınlık düzeyinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Rovio ve ark. (2009)'nın yüksek düzeyde sosyal sargınlığın takımın işleyişini zamanla olumsuz bir yönde etkileyebileceği düşüncesi, takım sargınlığının boyutlarıyla kolektif yeterlik inançları arasındaki negatif ilişkiye neden olabileceği düşünülen bir başka argüman olarak değerlendirilebilir. Langfred (1998)'e göre, grubun ve bireyin üretkenliğine önem veren gruplarda, sargınlık, gruptaki bireyleri kontrol altında tutmayı sağlayan yardımcı bir özelliktir. Fakat üretkenliğe önem vermeyen gruplarda durum ters etki yaratabilmektedir. Üstelik grubun sargınlık düzeyi, grubun direnç düzeyi ile doğrusal bir ilişki içindedir. Yani grubun yüksek düzeyde sargınlık algısına sahip olması, direncin düzeyini benzer şekilde arttıracaktır (Pescosolido ve Saavedra, 2012). Bu bakış açısı ile değerlendirildiğinde, önceliği sporculara karakter oluşturma becerilerini kazandırmak olan yüksek düzeyde sargınlık algısına sahip bir altyapı spor ortamında, sporcuların bireysel dikkati ve çabası, grup normları ve geçmiş deneyimler tarafından belirlenen sınırlar içinde kalmaya yönelik olacaktır (Hackman, 1992). Bu noktada farklı yaklaşımlar geliştirerek grup düzeyinde bu yaklaşımları uygulamak isteyen sporcu grubun direnci ile karşılaşacaktır. Grubun sargınlık düzeyi ne kadar yüksek ise, direnç o düzeyde yüksek olacaktır. Bir başka ifade ile vurgulamak gerekirse, sargınlık grup dinamiğini koruyan bir yapıdadır. Dolayısıyla yüksek düzeyde sargınlık algısı, araştırma sonucunda elde edilen bu negatif ilişkinin kaynağı olarak değerlendirilen noktalardan biridir.

Araştırma sonucunda, genç sporcuların takım sargınlığı inançlarının katılımcıların cinsiyetlerine göre farklılaştığı, takımda bulunma sürelerine göre farklılaşmadığı; genç sporcuların kolektif yeterlik inançlarının ise katılımcıların cinsiyetlerine ve takımlarında bulunma sürelerine göre farklılaşmadığı tespit edilmiş, genç sporcuların takım sargınlığı ve kolektif yeterlik inançları arasında anlamlı fakat negatif bir ilişkinin olduğu ortaya çıkmıştır. Tez çalışmasının öncelikli amacı doğrultusunda Türkçeye uyarlanan Genç Spor Çevre Envanteri'nin, genç sporcularda takım sargınlığı inançlarını değerlendirebilecek geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

ÖNERİLER

Araştırma kapsamında genç sporcuların takım sargınlığı ve kolektif yeterlik inançları çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmiştir. Kadın sporcuların sosyal sargınlık inançları, takım sargınlığı inançlarını daha fazla etkilemektedir. Dolayısıyla kadın sporculardan oluşan takımlarda sosyal sargınlık inançlarını pekiştirici sosyal aktiviteler takım sargınlığı inançlarını da geliştirecektir. Erkek sporcularda ise bu yönden görev sargınlığı daha fazla etkili olmaktadır. Bunun yanı sıra arkadaşlık, karşılıklı güven ve tolerans düzeylerini arttırıcı yöntem ve aktiviteler ile takım sargınlığı inançları geliştirilebilir. Genç sporcuların takım sargınlığı ve kolektif yeterlik inançları antrenör-sporcu ilişkisinin niteliği bağlamında değişimler gösterebilmektedir. Bu bağlamda antrenörün daha demokrat bir yaklaşıma sahip olması, performans yönelimli bir ortam oluşturması, görev sargınlığı inancını pekiştirmesi kolektif yeterlik inançlarını geliştireceği düşünülen noktalardır.

Takım sargınlığı ve kolektif yeterlik, başarı ve performans üzerindeki olumlu etkileri alanyazında yer alan çalışmalarla kanıtlanmış önemli grup özellikleridir. Çoğunlukla yetişkinler üzerinde gerçekleştirilen bu çalışmaların gençler üzerinde de tekrarlanması kuramsal açıdan yeniden sınanması gerekmektedir. Alanyazında takım sargınlığı bakımından çocuk, genç ve yetişkinlerin psiko-sosyal özellikleri düşünülerek geliştirilmiş ölçme araçları yer almaktadır. Fakat kolektif yeterlik kavramına ilişkin genç ve yetişkin ayrımı gözetilen bir ölçme aracının eksikliği söz konusudur. Dolayısıyla genç sporcularda kolektif yeterlik inançlarının değerlendirilmesini sağlayacak geçerli ve güvenilir bir kolektif yeterlik ölçeğinin alanyazına kazandırılması gerektiği düşünülmektedir. Gelecekteki çalışmalar için aşağıdaki konular değerlendirilebilir.

1. Genç sporcuların takım sargınlığı ve kolektif yeterlik inançları antrenör-sporcu ilişkisi bağlamında incelenebilir.
2. Genç sporcuların takım sargınlığı ve kolektif yeterlik inançları antrenörün liderlik yönelimi bağlamında incelenebilir.
3. Yüksek düzeyde görev sargınlığı veya sosyal sargınlık inancı sergileyen takımlardaki sporcuların iletişim becerileri incelenebilir.
4. Karşılıklı etkileşim içeren spor dalları (basketbol, futbol) ile etkileşimsel olmayan fakat benzer ya da aynı becerileri gerçekleştirmeyi gerektiren spor dalları (golf, bowling) arasında takım sargınlığı inançları karşılaştırılabilir.
5. Takım sargınlığı araştırmalarında örneklem büyüklüğü ve grup sayısı arttırılarak bu olguya ilişkin kültürel bağlamda ortaya çıkan farklılıklar belirlenebilir.

KAYNAKLAR

- Alpar, R., Spor, Sağlık ve Eğitim Bilimlerinden Örneklerle Uygulamalı İstatistik ve Geçerlik- Güvenirlik, Detay Yayıncılık, Ankara, 266, 2010.
- Armağan, İ., Gençlik gözüyle gençlik: 21. yüzyıl eşiğinde Türkiye gençliği, Kırksraklılar Vakfı, Ankara, 2-3, 2004.
- Ateşman, E., Türkçede okunabilirliğin ölçülmesi, Ankara Üniversitesi TÖMER Dil Dergisi, 58, 171-174 (1997).
- Bandura, A., Self-efficacy, In: Encyclopedia of Human Behavior, V.S. Ramachaudran (Ed.), Academic Press, New York, 71-81 (1994).
- Bandura, A., Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change, Psychol. Rev., 84 (2), 191-215 (1977).
- Beam, J. W., Serwatka, T. S., Wilson, W. J., Preferred Leadership of NCAA Division I and II Intercollegiate Student-Athletes, J. Sport Behav., 27(1), 3-17 (2004).
- Beauchamp M. R., Efficacy beliefs within relational and group contexts in sport, In: Social Psychology in Sport, S. Jowett, D. Lavallee, (Eds.), New York, Human Kinetics, 181-195 (2007).
- Bollen, K. A., Hoyle, R. H., Perceived cohesion: A conceptual and empirical examination, Soc. Forces, 479-504 (1990) .
- Bray, S. R., Collective efficacy, group goals, and group performance of a muscular endurance task, Small Gr. Res., 35(2), 230-238 (2004).
- Brawley, L. R., Carron, A. V., Widmeyer, W. N., Assessing the cohesion of teams: Validity of the Group Environment Questionnaire, J. Sport Psychol., 9(3), 275-294 (1987).
- Byrne, B. M., Structural Equation Modeling with AMOS, Basic Concepts, Applications and Programming, New York, Routledge Press, 53-95, 2010.
- Butler, S., Constantine, M., Collective self-esteem and burnout in professional school counselors, Prof. Sch. Counseling, 9(1), 55-62 (2005).
- Casey-Campbell, M., & Martens, M. L., Sticking it all together: A critical assessment of the group cohesion–performance literature. Int. J. Manag. Rev., 11, 223–246 (2009).
- Carless S. A., Reply to Carron and Brawley. Small Gr. Res., 31, 107-118 (2000).
- Carron, A. V., Cohesiveness in sport groups: Interpretations and considerations, J. Sport Psychol, 123-138 (1982).
- Carron, A. V., Brawley, L. R., Group dynamics in sport and physical activity, Advances in Sport Psychology, T.S. Horn (Ed.), Champaign, IL: Human Kinetics Publishers, Inc., 213-236 (2008).
- Carron, A.V., Brawley, L. R., Widmeyer, W. N., The measurement of cohesiveness in sport groups, J. L. Duda (Ed.), Advances in Sport and Exercise Psychology Measurement, Morgantown, WV: Fitness Information Technology, 213-226 (1998).

- Carron, A. V., Colman, M. M., Wheeler, J., Stevens, D., Cohesion and performance in sport: A meta analysis, *J. Sport Exercise Psy.*, 24, 168-188 (2002).
- Carron, A. V., Hausenblas, H. A., *Group dynamics in Sport*, Morgantown, WV: Fitness Information Technology, 227-263, 1998.
- Carron, A. V., Eys, M. A., Burke, S. M., Team cohesion: nature, correlates, and development, In: *Social psychology in sport*, S. Jowett, D. Lavallee (Eds.), Human Kinetics, New York, 91-103 (2007)
- Carron, A. V., Widmeyer, W. N., Brawley, L. R., The development of an instrument to assess cohesion in sport teams: The Group Environment Questionnaire, *J. Sport Exercise Psy.*, 7(3), 244-266 (1985).
- Certel, E., *Gençlik ve Sosyal Gelişim: Gençlik Örgütlerine Katılan Gençlerle Bir Araştırma*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Türkiye (2010).
- Chen, G., Bliese, P. D., The role of different levels of leadership in predicting self- and collective efficacy: Evidence for discontinuity, *J. Appl. Psychol.*, 87(3), 549 (2002).
- Chow, G. M., Feltz, D. L., Collective efficacy beliefs and sport, In: *Group Dynamics in Exercise and Sport Psychology*, M.R. Beauchamp, M.A. Eys (Eds.), Routledge, New York, 298-317 (2014).
- Creswell, J.W. *Educational Research Planning, Conducting, and Evaluating Quantitative and Qualitative Research*, Pearson Merrill Prentice Hall, New Jersey, 337-361, 2008.
- Cohen, L., Manion, L., Morrison, K., *Research methods in education*, New York, NY: Routledge, 92-104, 2007.
- Damato, G. C., Grove, J. R., Eklund, R. C., Cresswell, S., An exploratory examination into the effect of absence due to hypothetical injury on collective efficacy, *Sport Psychol.*, 22(3), 253-268 (2008).
- de Winter, J. C. F., Dodou, D., Wieringa, P. A., Exploratory factor analysis with small sample sizes, *Multivar. Behav. Res.*, 44(2), 147-181 (2009).
- Dithurbide, L., Sullivan, P., Chow, G., Examining the influence of team-referent causal attributions and team performance on collective efficacy: A multilevel analysis, *Small Gr. Res.*, 40, 491–507 (2009).
- Edmonds, W.A., Tenenbaum, G., Kamata, A., Johnson, M.B., The role of collective efficacy in adventure racing teams, *Small Gr. Res.*, 40, 163-180 (2009).
- Enoch, J. R., McLemore, S. D., On the meaning of group cohesion, *Southwest Soc. Sci. Q.*, 174-182 (1967).
- Eshghi, M. A., Kordi, R., Memari, A. H., Ghaziasgar, A., Mansournia, M. A., Zamani Sani, S. H., Validity and reliability of Farsi version of Youth Sport Environment Questionnaire, *J. Sport. Med.*, 1-6 (2015).
- Eys, M., Ohlert, J., Evans, M. B., Wolf, S. A., Martin, L. J., Bussel, M V., Steins, C., Cohesion and performance for female and male sport teams, *Sport Psychol.*, 29, 97-109 (2015).

- Eys, M. A., Lougheed, T., Bray, S. R., Carron, A. V., Development of a cohesion questionnaire for youth: The Youth Sport Environment Questionnaire, *Kinesiology and Physical Education Faculty Publications*, 390-408 (2009a).
- Eys, M., Lougheed, T., Bray, S. R., Carron, A. V., Perceptions of cohesion by youth sport participants, *Kinesiology and Physical Education Faculty Publications*, Paper 7, 330-345 (2009b).
- Feltz, D. L., Lirgg, C. D., Perceived team and player efficacy in hockey, *J. Appl. Psychol.*, 83(4), 557 (1998).
- Field, A., *Discovering Statistics Using SPSS*, Thousand Oaks, CA: Sage Publications, Inc, London, 627-685, 2009.
- Filho, E., Dobersek, U., Gershgoren, L., Becker, B., Tenenbaum, G., The cohesion-performance relationship in sport: a 10-year retrospective meta-analysis, *Sport Sciences for Health*, 10(3), 165-177 (2014).
- George, T. R., Feltz, D. L., Motivation in sport from a collective efficacy perspective, *Int. J. Sport. Psychol.*, 26, 98-116 (1995).
- George, D., Mallery, P., Frequencies, In: *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference (11.0 Update)*, D. George, P. Mallery (Eds.), Pearson Education, New York, 20-52 (2003).
- Gill, D. L., *Psychological Dynamics of Sport and Exercise*, Human Kinetics, Champaign, IL, 303-318, 2000.
- Green, S. B., Salkind N. J., *Using SPSS for Windows and Macintosh: Analyzing and Understanding Data*, Pearson Education, New Jersey, 256-312 (2008).
- Greenlees, I., Graydon, J., Maynard, I., The impact of individual efficacy beliefs on group goal selection and group goal commitment, *J. Sport. Sci.*, 18(6), 451-459 (2000).
- Hackman, J. R., Group influences on individuals in organizations, M. D. Dunnet, L. M. Hough (Eds.), *Handbook of Industrial And Organizational Psychology*, Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press., 199-267 (1998).
- Hambleton, R. K., Patsula, L., Increasing the validity of adapted tests: Myths to be avoided and guidelines for improving test adaptation practices, *Assoc. of Test Publishers*, 1 (1), 1-13 (1999).
- Hampson, R., Jowett, S., Effects of coach leadership and coach-athlete relationship on collective efficacy, *Scand. J. Med. Sci. Spor.*, 24(2), 454-460 (2014).
- Hardy, J., Eys, M. A., Carron, A. V., Exploring the potential disadvantages of high cohesion in sports teams, *Small Gr. Res.* 36, 166-187 (2005).
- Harrington, D., *Confirmatory Factor Analysis*, Oxford University Press, USA. 3-21, 2008.
- Heuzé, J. P., Fontayne, P., Questionnaire sur l'Ambiance du Groupe: A French-language instrument for measuring group cohesion, *J. Sport Exercise Psy.*, 4, 42-67 (2002).

- Heuze, J. P., Raimbault, N., Fontayne, P., Relationships between cohesion, collective efficacy and performance in professional basketball teams: An examination of mediating effects, *J. Sport. Sci.*, 24(1), 59-68 (2006).
- Heuze, J. P., Bosselut, G., Thomas, J. P., Should the coaches of elite female handball teams focus on collective efficacy or group cohesion?, *Sport Psychol.*, 21(4), 383-389 (2007).
- Hightower, J. V., *Coaching Leadership Behaviors And Team Cohesion In Women's Intercollegiate Athletic Teams*, Doktora Tezi, University of Houston, Faculty of the College of Education, USA (2000).
- Hogg, M. A., & Abrams, D., *Social Identifications: A Social Psychology of Intergroup Relations and Group Processes*, Routledge, London, 1-25, 1988.
- Hooper, D., Coughlan, J., Mullen, M., Structural equation modeling: Guidelines for determining model fit, *The Electronic Journal of Business Research Methods*, 6 (1), 53-60 (2008).
- Jowett, S., Shanmugam, V., Caccoulis, S., Collective efficacy as a mediator of the association between interpersonal relationships and athlete satisfaction in team sports, *Int. J. Sport Exercise Psy.*, 10(1), 66-78 (2012).
- Jewitt, E., Eys, M., Loughead, T., Bruner, M., Validity of a measure of cohesion for youth sport: The Youth Sport Environment Questionnaire, *J. Sport Exercise Psy.*, 32, 180-181 (2010).
- Jung, D. I., Sosik, J. J., Transformational leadership in work groups the role of empowerment, cohesiveness, and collective-efficacy on perceived group performance, *Small Gr. Res.*, 33(3), 313-336 (2002).
- Karasar, N., *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Nobel, Ankara, 79-86, 2014.
- Kocaekşi S., *Başarılı ve Başarısız Hentbol Takımlarında Grup Sargınlığı ve Etki Eden Değişkenler İle Başarı Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Türkiye (2005).
- Kozub, S.A., McDonnell, J.F., Exploring the relationship between cohesion and collective efficacy in rugby teams, *J. Sport Behav*, 23, 120-129 (2000).
- Landers, D. M., Lüschen, G., Team performance outcome and the cohesiveness of competitive coaching groups, *International Review for the Sociology of Sport*, 9(2), 57-71 (1974).
- Langfred, C. W., Is cohesiveness a double-edged sword? An investigation of the effects of group cohesiveness on performance, *Small Gr. Res.*, 29, 124-143 (1998).
- Leo F.M., García-Calvo T., Parejo I., Sánchez-Miguel P.A., Sánchez-Oliva D. Interaction of cohesion and perceived efficacy, success expectations and performance in basketball teams, *Rev. Psicol. Deporte*, 19, 89–102 (2010).
- Lester, S. W., Meglino, B. M., Korsgaard, M. A., The antecedents and consequences of group potency: A longitudinal investigation of newly formed work groups, *Acad. Manage. J.*, 45(2), 352-368 (2002).
- LeUnes, A., Nation, J. R., *Sports Psychology*, Nelson-Hall, Chicago 214-225, 1989.

- Loughead, T.M., Bloom, G.A., Team cohesion in sport: Critical overview and implications for team building, P. Potrac, W. Gilbert, J. Denison (Eds.), Routledge Handbook of Sports Coaching, New York: Routledge, 345-356 (2013).
- Marsh, H. W., Yeung, A.S., The lability of psychological ratings: The chameleon effect in global self-esteem, *Pers. Soc. Psychol. B.*, 25, 49-64 (1999).
- Martens, R., Peterson, J. A., Group cohesiveness as a determinant of success and member satisfaction in team performance, *International Review for the Sociology of Sport*, 6(1), 49-61 (1971).
- Martin, L. J., Carron, A. V., Eys, M. A., Loughead, T. M., Development of a cohesion inventory for children's sport teams, *Group Dyn. Theor. Res.*, 16, 68-79 (2012).
- McLaren, C. D., The Influence of a Motivational Climate Intervention on Athletes' Perceptions of Group Cohesion and Intentions to Return The Following Season, Yüksek Lisans Tezi, Wilfrid Laurier University, Faculty of Graduate Studies, Canada (2013).
- Melnick, M. J., Chemers, M. M., Effects of group social structure on the success of basketball teams, *Research Quarterly. American Alliance for Health, Physical Education and Recreation*, 45(1), 1-8 (1974).
- Mullen, B., Copper, C., The relation between group cohesiveness and performance: An integration, *Psychol. Bull.*, 115(2), 210 (1994).
- Myers, N.D., Feltz, D.L., Short, S.E. Collective efficacy and team performance: A longitudinal study of collegiate football teams, *Group Dyn-Theor. Res.*, 8, 126-138 (2004).
- Öcel, H., Takım Sporü Yapan Oyuncularda Kollektif Yeterlik Öz-Yeterlik ve Saygınlık ile Başarı Algı ve Beklentileri Arasındaki İlişkiler, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara (2002).
- Öcel, H., Aydın, O., Spor takımlarında kolektif yeterlik, öz-yeterlik ve saygınlık algıları ile başarı algı ve beklentileri arasındaki ilişkiler, *Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 26(2), 155-174 (2009).
- Paskevich, D. M., Brawley, L. R., Dorsch, K. D., Widmeyer, W. N., Relationship between collective efficacy and team cohesion: Conceptual and measurement issues, *Group Dyn-Theor. Res.*, 3, 210-222 (1999).
- Pescosolido, A. T., Saavedra, R., Cohesion and Sports Teams A Review, *Small Gr. Res.*, 43(6), 744-758 (2012).
- Price, M. S., Relationships Among Peer Leadership, Coach Leadership, And Individual And Team Outcomes, Doktora Tezi, University of Virginia, Graduate Faculty of the Curry School of Education, Virginia (2010).
- Price, R. T., Coaching Staff Cohesion And Success of California Community College Football Teams, Doktora Tezi, California State University, Department of Kinesiology, Sacramento (2010).

- Ramzaninezhad, R., Keshtan, M. H., Shahamat, M. D., Kordshooli, S. S., The relationship between collective efficacy, group cohesion and team performance in professional volleyball teams, *Braz. J. Biomotricity*, 3(1), 31-39 (2009).
- Riggs, M. L., Warka, J., Babasa, B., Betancourt, R., Hooker, S., Development and validation of self-efficacy and outcome expectancy scales for job-related applications, *Educ. Psychol. Meas.*, 54(3), 793-802 (1994).
- Rinnankoski, E., Social Identification And Group Cohesiveness In A Multicultural Work Group, *Yüksek Lisans Tezi*, University of Jyväskylä, Department of Social Sciences And Philosophy, Jyväskylä (2001).
- Ronayne, L. S., Effects of Coaching Behaviors on Team Dynamics: How Coaching Behaviors Influence Team Cohesion and Collective Efficacy Over The Course of a Season, *Yüksek Lisans Tezi*, Miami University, Physical Education, Health and Sport Studies, Oxford (2004).
- Rovio, E., Eskola, J., Kozub, S. A., Duda, J. L., Lintunen, T., Can high group cohesion be harmful? A case study of a junior ice-hockey team, *Small Gr. Res.*, 40, 421-435 (2009).
- Rubin, K.H., Bukowski, W., Parker, J., Peer interactions, relationships, and groups., In *Handbook of Child Psychology: Social, Emotional, and Personality Development*, N. Eisenberg (Ed.), Wiley, New York, 571–645 (2006).
- Ryska, T. A., Yin, Z., Cooley, D., Ginn, R., Developing team cohesion: A comparison of cognitive-behavioral strategies of US and Australian sport coaches, *J. Psychol.*, 133(5), 523-539 (1999).
- Salas, E., Grossman, R., Hughes, A. M., Coultas, C. W., Measuring team cohesion observations from the science, *Hum. Fact. Ergon. Soc.*, 57(3), 365-374 (2015).
- Schutz, R. W., Eom, H. J., Smoll, F. L., & Smith, R. E., Examination of the factorial validity of the Group Environment Questionnaire, *Res. Q. Exercise Sport*, 65(3), 226-236 (1994).
- Short, S. E., Sullivan, P., Feltz, D. L., Development and preliminary validation of the collective efficacy questionnaire for sports. *Measurement in Physical Education and Exercise Science*, 9(3), 181-202 (2005).
- Siska, P., Benson, A. J., Eys, M. A., Priklerova, S., Slepicka, P., Development of The Czech And Slovak Versions of The Youth Sport Environment Questionnaire, *Sports, Physical Activity And Health*, 242-250 (2014).
- Spink, K. S., Collective efficacy in the sport setting, *Int. J. Sport Psychol.*, 21, 380-395 (1990).
- Spink, K. S., Carron, A. V., Group cohesion effects in exercise classes, *Small Gr. Res.*, 25(1), 26-42 (1994).
- Stajkovic, A. D., Lee, D., Nyberg, A. J., Collective efficacy, group potency, and group performance: meta-analyses of their relationships, and test of a mediation model, *J. Appl. Psychol.*, 94(3), 814-828 (2009).

- Sullivan, P. J., Short, S. E., Cramer, K. M., Confirmatory factor analysis of the group environment questionnaire with co-acting sports, *Percept. Motor Skill.*, 94(1), 341-347 (2002).
- Sümer, N., Yapısal Eşitlik Modelleri, *Türk Psikoloji Yazıları*, 3 (6), 49-74 (2000).
- Tabachnick, B. G., Fidell, L. S., *Using Multivariate Statistics*, Pearson Education Inc, Boston, 676-780, 2007.
- Tamres, L. K., Janicki, D., Helgeson, V. S., Sex differences in coping behaviour: A meta-analytic review and an examination of relative coping, *Pers. Soc. Psychol. Rev.*, 6, 2-30 (2002).
- Tavşancıl, E., *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 46-51, 2006.
- Vargas-Tonsing, T. M., Bartholomew, J. B., an exploratory study of the effects of pregame speeches on team efficacy beliefs, *J. Appl. Soc. Psychol.*, 36(4), 918-933 (2006).
- Vargas-Tonsing T.M., Warners A.L., Feltz D.L., The predictability of coaching efficacy on team efficacy and player efficacy in volleyball, *J. Sport Behav.*, 26(4), 396-407 (2003).
- Watson, C. B., Chemers, M. M., Preiser, N., Collective efficacy: A multilevel analysis, *Pers. Soc. Psychol. B.*, 27(8), 1057-1068 (2001).
- Weinberg, R. S., Gould, D., *Foundations of Sport and Exercise Psychology*, Human Kinetics, Champaign, IL, 181-199 (2014).
- Widmeyer, W. N., Brawley, L. R., Carron, A. V., *The Measurement of Cohesion in Sport Teams: The Group Environment Questionnaire*, Sports Dynamics, London 1-23, 1985.
- Widmeyer, W. N., Williams, J. M., Predicting cohesion in a coaching sport, *Small Gr. Res.*, 22(4), 548-570 (1991).
- Widmeyer, W. N., Brawley, L. R. Carron, A. V., *Group Dynamics In Sport*, In: *Advances in Sport Psychology*, T.S. Horn (Ed.), Human Kinetics Publishers, Inc., Champaign, IL, 285- 05 (2002).
- Wood, N. J., *The Social Influences of Coaches And Teammates in Youth Soccer: Is It Possible to Have Friendly Competition?*, Doktora Tezi, Temple University, Kinesiology Institution, Philadelphia (2008).
- Zaccaro, S., Blair, V., Peterson, C., Zazanis, M., Collective efficacy, In *Self-efficacy, Adaptation, and Adjustment*, J. Maddux (Ed.), Plenum, New York, 305-328 (1995).
- Ziller, R.C., Communication restraints, group flexibility, and group confidence, *J. Appl. Psychol.*, 42: 346-352 (1958).

EKLER

EK-1

Gönüllü Katılım Formu

Bu çalışma, Anadolu Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Araştırma Görevlisi Umut Sezer tarafından yüksek lisans tez çalışması olarak yürütülmektedir. Çalışmanın amacı, Eys, Loughhead, Bray ve Carron (2009) tarafından geliştirilen Gençlik Spor Sargınlık Ölçeği'ni Türkçe alanyazına kazandırmak ve genç sporcuların takım sargınlığı ile kolektif yeterlik inançlarını incelemektir. Çalışmaya katılım tamimiyle gönüllülük temelinde olmalıdır. Yapılacak uygulamada sizden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Uygulama öncesi ve sırasında toplanacak veriler gizli tutulacak ve sadece araştırmacı tarafından değerlendirilecektir; elde edilecek bilgiler bilimsel yayımlarda kullanılacaktır.

Uygulama öncesi, sırası ve sonrasında sorulacak olan sorular, genel olarak kişisel rahatsızlık verecek soruları içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden ötürü kendinizi rahatsız hissederseniz cevaplama işini yarıda bırakıp çıkmakta serbestsiniz. Bu çalışmaya katıldığınız için şimdiden teşekkür ederiz. Çalışma hakkında daha fazla bilgi almak için Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü Araştırma Görevlisi Umut Sezer ile (Tel: 3350580/6760; e-posta: umutsezer@anadolu.edu.tr) ile iletişim kurabilirsiniz.

Bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum ve istediğim zaman yarıda kesip çıkabileceğimi biliyorum. Verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı yayımlarda kullanılmasını kabul ediyorum. (Formu doldurup imzaladıktan sonra uygulayıcıya geri veriniz).

İsim Soyad

Tarih

İmza

----/----/-----

EK-2 Uyarlama İzin Yazısı

[sign out](#) | Umut SEZER -

[Find Someone](#) | [Options](#) | [?](#)

Mark Eys [meys@wlu.ca] Friday, March 20, 2015 7:07 PM

Inbox

Hello Umut,

Please feel free to use the YSEQ for these purposes. Good luck with your research.

Take care,
Mark.

Mark Eys, Ph.D.
Canada Research Chair in Group Dynamics and Physical Activity (Tier II)
Associate Professor
Departments of Kinesiology/Physical Education and Psychology
Wilfrid Laurier University
75 University Ave. W.
Waterloo, ON, N2L 3C5
Tel: 519-884-0710 x4157
Website: <http://www.wlu.ca/groupdynamics>
Twitter: @sportgroups
Group Dynamics in Exercise and Sport Psychology (2nd ed.): <http://www.routledge.com/books/details/9780415835763/>

Umut SEZER   [Actions](#) -

To: meys@wlu.ca *Sent Items* Friday, March 20, 2015 3:18 PM

Dear Sir,

I am a postgraduate student and research assistant at the department of physical education and sport in Anadolu University, Eskisehir in Turkey. I would like to use your Youth Sport Environment Questionnaire (YSEQ) in order to assess perception of cohesion in some youth sport groups. Would you permit me to use the questionnaire for my research and carry out an adaptation of the Turkish version for the future use?

I look forward to receiving your reply.
Thanks in advance.

Yours sincerely,

Research Assistant Umut SEZER
Faculty of Sport Sciences, Anadolu University
+90 (222) 335 0580 / 6793

EK-3 Ölçek Kullanımına İlişkin İzin Yazısı

Anadolu Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Ar... x
Ut SEZER - Outlook W... x

https://cas2.porsuk.anadolu.edu.tr/owa/WebReadyView.Q

You are currently viewing: [Anadolu Üniversitesi Spor...docx](#) (13 KB) Print...

You can either click the link to open the original attachment or right-click the link to save the file.

sign out Umut SEZER

Find Someone Options

H. OCEL [hocel@karabuk.edu.tr]

To: Umut SEZER

Attachments: [Anadolu Üniversitesi Spor~1.docx](#) (13 KB) [Open as Web Page](#)

Wednesday, November 11, 2015 1:34 PM

Merhaba Umut
Ekte gönderiyorum izin yazısını.

Kolay gelsin

Hatem Öcel

Gönderen: Umut SEZER <umutsezer@anadolu.edu.tr>
Gönderildi: 10 Kasım 2015 Salı 15:35
Kime: H. OCEL
Konu: RE: Kolektif Yeterlik Ölçeği'ne dair kullanım izni

Umut SEZER Teşekkür ederim hocam. Özur dileyerek, çalışmalarınız etik kurul iznine tabi olduğundan ölçeği geliştiren veya uyarlayan hocalarımızdan ölçeği ku... Tue 3:35 PM

H. OCEL Merhaba Umut, Ölçeği ve ölçeğin kullanıldığı bir makaleyi ekte gönderiyorum kolay gelsin. Gönderen: Umut SEZER <umutsezer@anadolu.edu... Tue 3:31 PM

Umut SEZER
Sent Items
Tuesday, November 10, 2015 2:16 PM

Merhaba Hatem hocam,

Master tez çalışmada kullanmak üzere Kolektif Yeterlik Ölçeği'ne ihtiyacım var. Ölçeği tez çalışmada kullanabilir miyim?

Ayrıca, ölçeği ve varsa değerlendirme ölçütlerini gönderirseniz çok sevinirim.

Vaktiniz ve ilginiz için teşekkür ederim.

Saygılar,

Arş. Gör. Umut Sezer
--
Anadolu Üniversitesi
Spor Bilimleri Fakültesi
+90 (222) 335 0580 / 6760

Anadolu Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi
Araştırma Görevlisi Umut Sezer'in Türkçe'ye uyarlama çalışması tarafından yapılan Kolektif Yeterlik Ölçeği'ni tez çalışmasında kullanmasında hiçbir sakınca bulunmamaktadır.

11.11.2015

Doç. Dr. Hatem Öcel

Karabük Üniversitesi Edebiyat Fakültesi

Psikoloji Bölümü

EK-4
Etik Kurul Kararı

Kayıt Tarihi: 12.11.2015

Protokol No: 24840

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ ETİK KURULU KARARI

ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	Yüksek Lisans Tez Çalışması
KONU:	Sağlık Bilimleri
BAŞLIK:	Genç Sporcularda Takım Sargınlığı ve Kolektif Yeterlik İnançlarının İncelenmesi
PROJE/TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ:	Yrd. Doç. Dr. Serdar KOCAEKŞİ
TEZ YAZARI:	Umut SEZER
ALT KOMİSYON GÖRÜŞÜ:	–
KARAR:	Olumlu

ETİK KURUL ÜYELERİ

İMZA/ TARİH

27.11.2015

Prof. Dr. Aydın AYBAR
Rektör Yardımcısı / Etik Kurul Başkanı

Prof. Dr. Hayrettin TÜRK
Fen Bil. (Fen Fak.)

Prof. Dr. Coşkun BAYRAK (Yedek Üye)
Eğitim Bil. (Eğitim Fak.)

Prof. Dr. Kemal YILDIRIM
Sos. Bil. (İkt. ve İd. Bil. Fak.)

Doç. Dr. Münevver ÇAKI
Güz. San. (Güz. San. Fak.)

Doç. Dr. Bülent ERGUN (Yedek Üye)
Sağlık Bil. (Ecz. Fak.)